

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 3

Juni

1985

Ryvangen 4. maj: Dronning Ingrid lægger blomster ved monumentet. Bagved (til venstre) stævnelederen Johannes Fosmark og (til højre) formanden for Kammeraternes Hjælpefond, civilingeniør Mogens Dyre.
(Foto: Jens Ørgaard Jensen)

Kammeraternes Hjælpesfond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre, Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Maskinmester H. P. Skjoldborg, Skovbrink 9, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 57 07. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, 5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Direktør Bernth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Arkitekt M. A. A. Børge Andresen
Egehegnet 307, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringø
Tlf. (09) 62 31 63

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandsløt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 2.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bjernedevej 40 A,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 50,- kr.
Udenfor Skandinavien betales et
portotillæg på 20,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt ved
henvendelse til udleveringspost-
kontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Tusinder i Ryvangen 4. maj . . .	67
4. maj-prologen	72
Dagens forløb	73
Runde dage	76
Rejsen til Frankrig	80
Kammeraterne fortæller	84
Foreningerne	85
Mindeord	99

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/8 og 15/10 1985.
Stof fremsendes senest 4 uger
før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1985

40. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpesfond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen Gestapo-
Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Tusinder i Mindelunden i Ryvangen den 4. maj

Fotos: Jens Ørgaard Jensen og F-k.

Omkring 15.000 samledes i Mindelunden i Ryvangen for at overvære den højtidelighed, som Kammeraterne Hjælpesfond havde indbudt til. Naturligvis måtte arrangørerne forud spekulere på, hvordan det i år ville gå med tilslutningen, da der desuden var mange andre arrangementer, men de trofaste svigtede ikke, og der kom vel også en del nye til. Man lagde mærke til, at rigtig mange unge bakkede op, og at de opførte sig særdeles pænt.

De gode gode belysningsforhold var til stor glæde, dels for TV-folkene, dels for de mange, der fotograferede.

Dagen indledtes med, at en flok elever fra Bispebjerg Skole fordelte 300 bukker i rødt, hvidt og blå til hver enkelt grav og ved hver mindesten, ved pelotonerne og ved den store fællesplade foran monumentet. De lyste op resten af dagen og i de nærmest følgende dage.

Dagen rummer en treklang

Kl. 19 tændte medlemmer af De Erhvervshæmmede, Sjællandsafdelingen fakler på alle gravene og 19.30 kunne stævnelederen, Johannes Fosmark, byde velkommen. Han sagde:

Deres Majestæt! Kære stævnedeltagere!

Vi byder velkommen til Mindelunden her i Ryvangen på denne 40 års-dag for vor befrielse fra den tyske besættelse af vort land.

Vi ønsker som motto for dagen at sige, at den er en mindedag, en takkens dag og en glædens dag.

Den er en mindedag for de ofre, der hviler her eller huskes ved mindeplader.

Den er en takkedag for hjælpen, der blev ydet af De allierede og fra Sverige. Alle vi, der kom hjem med De hvide Busser, lader i dag også tankerne gå i taknemmelighed til greve Folke Bernadotte. Vi ved, at mange hjalp, men det var Folke Bernadotte, der hos Heinrich Himmler opnåede tilladelsen til red-

ningsaktionen, der er enestående for årene 1940-45. Uden denne tilladelse ville redningsaktionen slet ikke kunne komme igang.

Dagen i dag er også en glædens dag, fordi de gode kræfter vandt sejren over de onde magter. Vore kammerater, der hviler her i Mindelunden, fortæller os, at det kunne nytte, når man kæmper for sandhed og ret.

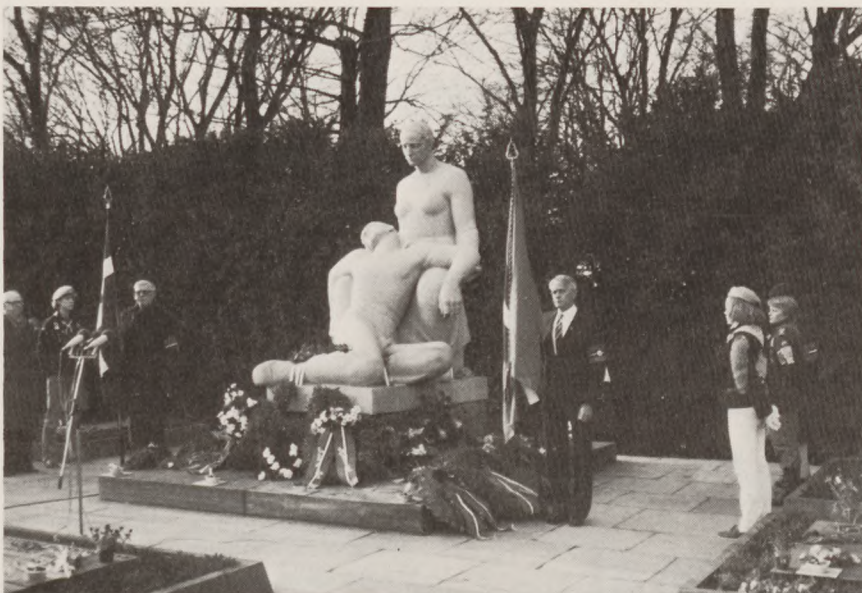
Prins Jørgens march

Så fik orkestret ordet. Det var Sjællandske Livregiments musikkorps under direktion af Svend Lundvig, og de de sidste toner af Prins Jørgens march lød, lagde Dronning Ingrid en smuk blom-

Dronning Ingrid og kirkeminister Mette Madsen ankommer til højtideligheden i Mindelunden, fulgt af bl.a. Mogens Dyre, Hans Andersen, Solveig Skjøtt og Christel Fosmark.

4. maj i Ryvangen: Ved monumentet var der lagt et stort antal smukke, signerede kranser. Til venstre Poul Nielsen med Dannebrog. Til højre Ove Laursen med Frihedsfanen.

sterdekoration i hvidt ved Axel Poulsens fællesmonument. Zahles skole kor under direktion af Minna Hess Thyassen sang nationale sange.

Kl. 20 fik kirkeminister Mette Madson ordet for at holde aftenens tale.

Ministeren sagde:

I Grundtvigs store og velkendte salme - »Påskeblomst - hvad vil du her?« fortæller han i et af versene, at den dråbe, han drak af det gule bæger, fik ham til, ledte ham ind på »Vågnende at se de døde, i en påskemorgenrøde«.

Vi er endnu - indtil Pinsen - i påsketiden og påskeliljen, Grundtvigs så elskede »bondeblomst fra landsbyhave«, lyser imod os fra bede og plæner i vore haver, både de levendes og de dodes, »som lys i lys«, livgivende og vækkende i takt med forårslyset selv.

Man ser skarpt og nøgtern i sådant lys, både på sig selv, sin nutid, sine minder og sine døde blandt venner og i slægten.

Vi besøger ofte - netop her i påsketiden - deres grave, rundt om på vore smukke kirkegårde, enten en grav på landsbykirkegården, omgivet af stendiget, eller på den store kirkegård i byen.

Men fælles for de levende, der kommer der, er vel fornemmelsen af den fredfyldte stilhed, der hviler over disse dødens haver, en fredfyldthed, der skænker vore tanker og sind hvile.

Omkring de døde er der nu ro: »Tiden er løbet til sin ende«.

I aften flammer de levende påskelys - vokslys og fakler - om kap med liljerne omkring os herude i Mindelunden og genkalder en verden, som engang var, men, trods årene imellem, en verden, som for os stadig står lyslevende og klar.

Ofrenes hele dynamik griber om os

En levende tanke og tro, der ikke har sluppet sit tag i os. De døde har fred,

men deres livs hele dynamik, deres tro og deres håb, griber om os og vil os noget stadigvæk.

Her i Ryvangen, hvor landsbykirkegårdens stendige forenes med klassisk arkitektur, er gravsat unge drømme og håb, men tillige liv, som er levet helt ud:

»Fuldt liv«, kaldte de gamle det.

Vore forfædre vidste også, at sådant liv i slægten kunne og måtte fortsættes i denne. På anden måde og på andre vilkår måske, men den dødes store gerning, og mindet herom lod den ikke i fred. Og de ønskede heller ikke sådan fred.

Kampen for sandhed og ret kan ikke lade nogen i fred, kampen mod de mørke magter, der står al retfærd imod, kan ikke høre op, hvis vi vil leve vort liv i fællesskab som fri nation.

Men genskæret af de unge døde, af deres liv, tro og kamp kan lyse os vej ind i fremtiden, og i nuet erindre os om, at de goder, mange idag betragter som så naturligt som selve det at trække vejret: Friheden, demokratiet, medbestemmelseretten, ikke i nattens mulm at kunne risikere bortførelse af mørke fremmede, ikke uden videre er medfødte goder.

De er blandt andet tilkæmpet og genindsat i vort liv af de få i de mørke år. Det er menneskelige, fundamentale rettigheder, der for os er så naturlige.

Må vi blot aldrig glemme, at det også er levende goder og rettigheder, som derfor kan vantrives og gå ud ved dårlig eller skødesløs behandling.

Elever fra 9. klasse på Bispebjerg Skole er sammen med deres klasselærer, overlærer Ebbe Thore Pedersen parat til at lægge de 300 buketter ved gravene i Mindelunden i Ryvangen.

På mange måder må vi da værne om disse goder og gaver. En måde ligger det lige for her i aften at pege på: Opsøge minderne fra disse år, hos dem som har den og endnu er iblandt os. Minderne om kampen for, at vi kunne fortsætte som nation.

Lyset sprængte mørket

Aktivt at række hånden hertil: Samle op, hvad vi formår, selvfølgelig fra dem, der stod i første række, men også fra alle dem, der i egentligste forstand uden navn - i al fald sjældent med deres eget - har ydet bistand. Hvor kom de fra? Hvorfor kom de? Hvad var baggrunden for deres indsats! Vær åbne og lydhøre for, hvad der bliver sagt: For det talte sprog fra menneske til menneske, skaber en dimension, som intet skriftsprog kan gengive.

Lad os søge ned til den spinkle flamme, der hvor den ild tændtes, der spaltede og tilsidst sprængte mørket.

Mens vi ser og lytter og erindringen får mæle, vækkes vi selv til mæle og gemæle: »vågnende vi ser de døde...«.

Denne dialog må ikke gå i stå. For de dødes skyld og de levendes skyld.

Så vil påskelysets flamme brænde og ikke brænde ud!

Forud for ministerens tale sang man Frihedssangen som fællessang under ledelse af kor og orkester, og efter talen fortsatte man fællessangen med Mads Niensens: En lærke letted, ledet af koret.

Efter at hele forsamlingen havde sunget »Altid frejdig«, blev Dronning Ingrid ledsaget til den kongelige bil af de sam-

4. maj i Ryvangen. En del af de 15.000, der sluttede op.

me, som havde modtaget dronningen, nemlig: Ministeren, ingeniør Mogens Dyre, kontorchef Hans Andersen, ingeniør Th. Antonsen, Solveig Skjøtt, Christel Fosmark, kontorchef Langager fra kirkeministeriet samt enkelte andre.

Fakkeltog til Gentofte Rådhus

Som et særligt arrangement i anledning af jubilæumsåret for befrielsen gik man nu i fakkeltog for at efterkomme en indbydelse fra kommunalbestyrelsen i Gentofte til en reception i Rådhusets au-

la. De 330 fakkeltogere gennemførte den ret lange march, uden at der opstod træthed, og det skyldtes den gode musikledsagelse af orkestret fra Hjemmeværnets region 6.

Foran Rådhuset samledes en stor flok, vel henimod de 3.000. Der indledtes med, at Dannebrog gik til tops på Rådhusets hovedbygning - i projektorbelysning.

Borgmester Birthe Philip holdt en smuk velkomsttale. Frihedsbudskabet lød i sin helhed. Der blev lagt kranser ved frihedsmonumentet foran Rådhuset og ingeniør Th. Antonsen talte smukt på modstandsbevægelsens vegne. Man sang »Altid frejdig« - med Poul Bundgaard som forsanger. Orkestret sluttede med »The Last Post«, hvorefter fakkeltogere forenedes med 200 Gentofteborgere til reception i Rådhusets aula.

LANDSMØDE

Landsforeningen af Erhvervshæmmede holder årsmøde i Århus i dagene 28. og 29. august i Århus.

Landsmødet holdes i Kongreshuset i Amaliegade. Man ankommer den 28. august kl. 12.00, så der kan spises frokost kl. 13.00.

Landsmødet åbnes kl. 15.00. Kl. 18.00 holder Børge Houman festtalen ved middagen. Den 29. august er der kransenedlægnings kl. 10.00 og frokost kl. 12.30. Derefter fortsættes landsmødet eventuelt.

Værelser bestilles gennem Århusafdelingen senest den 15. august. Hver afdeling kan møde med fem delegerede + formanden.

4. maj i Mindelunden: Minna Hess Thaysen er klar med koret fra Zahles Skole.

Prolog

til Mindefesten på Gentofte Rådhus

*De døde for længe siden,
de døde for vores ret
til at leve i frihed og virke
i fællesskab, varmt og tæt.*

*De døde så frygtelig unge,
de gav os deres voksne år
med træer og børn og blomster
om himlen i høst og vår.*

*De lignede ikke helte,
de så ud som de fleste af os.
Men forskellen var, hvad de turde
og gjorde trods alt og på trods.*

*De troede så vist, at blev løgne
og ondskab og had slået ned,
så var der en verden med tryghed
og tillid og kærlighed.*

*De troede på Danmarks fremtid
som DANMARK! Men er vi i flok
mon ikke i dag lidt vage,
lidt flotte: »Det går jo nok...«*

*Men friheden sikres ikke
med et uforpligtende ja.
Den gave, de gav - og gav liv for -
skal altid forsvares i dag!*

*... Det er længe siden, de døde,
let sløres vel navne og stavn.
Men de lever i deres gave,
de lever i Danmarks navn.*

Mette Madsen

Her indledte kirkeministeren med at læse den prolog, hun havde skrevet til receptionen. Johannes Fosmark bragte en tak fra Kammeraternes Hjælpefond for indbydelsen til receptionen. I en kort tale fortalte han om, hvordan han selv og hans kammerater havde oplevet inspirationen gennem sangen: Det haver så nyligen regnet, den sang, hvis melodi orkestret spillede i Ryvangen.

Resten af aftenen samledes man for at nyde lækkerierne på de virkelig gode borde, der var opstillet i dagens anledning. De var i topklasse.

Man havde oplevet en virkelig festlig og værdifuld aften.

Der er lagt blomster ved pelotonerne.

Tak for 4. maj

Dette er en personlig hilsen til initiativtagerne og arrangørerne til mindehøjtideligheden på Torvet i Nibe den 4. maj 1985.

Hverken min mand eller jeg har tidligere deltaget eller interesseret os særligt for de tidligere mindedage i anledning af krigen eller freden derefter. Alt dette var jo for os historie, som vi enten har læst om, har hørt familie fortælle om eller set i fjernsynet. Men alltsammen enten sjove anekdoter eller så ræd-

selsfulde vidnesbyrd, at det virkede meget fjernt for os.

Til tider har jeg ment, at man, når man sammenlignede Danmark og landets skæbne med andre lande, der rammes af krigen, overdramatiserede noget. En overgang var jeg direkte træt af at høre om hele herligheden.

Vi har derimod aldrig været i tvivl om, hvorfor vi begge er meget aktive i hjemmeværnet.

*

Den stille og højtidelige handling på Torvet i Nibe den 4. maj i år satte ligesom det hele på plads. Det var ikke de store heltegegninger, der blev omtalt, men vi var ikke i tvivl om, at sådanne netop var begået. Jeg føler mig nu meget bedre i stand til at forklare især mine børn, hvorfor vi har et hjemmeværn, og hvorfor det stadig er vigtigt at fejre den 4. maj med lys i vinduerne.

Jeg vil her gerne udtrykke min mands og min tak til den eller de personer, der havde samlet trædene og havde samlet dem på en sådan måde, at det virkede meget, meget smukt.

Os, der først er født efter krigen, kan jo ikke på nogen måde føle hverken had eller bitterhed, og den store glæde ved den 4. maj er også forbeholdt de mennesker, der mærkede krigen og trykket, men vi kan lære at være vågne og ikke tage det gode for givet.

Og så kan vi håbe, at vi, hvis det bliver nødvendigt, vil gøre det rigtige.

Venlig hilsen Anna Hansen, Nymøllevej 52, Barmer, 9240 Nibe.

4. maj i Mindelunden: Sjællandske Livregiments orkester spillede. Dirigent Svend Lundvig.

BORNHOLMS BEFRIELSE MINDET

Bornholms befrielse for 40 år siden mindedes den 9. maj officielt, da udenrigsminister Uffe Elleman Jensen, landbrugsminister Niels Anker Kofoed og ambassadører fra otte lande, deriblandt USA, Storbritannien og Sovjetunionen, nedlagde krans og blomster ved den sovjetiske soldatergravplads i Almindingen og ved Frihedskæmpermonumentet. Begge steder paraderede æresdetachementer fra Bornholms Værn.

Under besøget nedlagde dronning Ingrid på Rønne kirkegård en blomsterdekoration på familien Holms grav. Det er den eneste grav, der er tilbage med ofre for bombardementet af Rønne. Kaptajn Holm, hans kone og to børn blev dræbt den 7. maj 1945, da deres hus blev ramt af en russisk fuldtræffer.

Senere besøgte dronningen både i Rønne og Nexø nogle af beboerne i de »svenske huse«, svenske træhuse, der blev skænket af den svenske stat til bornholmerne, hvis hjem var blevet ødelagt under bombardementerne.

JØDER SAGDE TAK TIL DANMARK

New York 23/4. Danmark og danskerne blev i dag i Philadelphia hyldet af 4000 jøder, som overlevede nazisternes koncentrations-lejre.

Mens amerikansk-jødiske ledere bragte den store forsamling i den amerikanske presses søgelys med stærke angreb på præsident Ronald Reagans planer om at besøge en nazikirkegård i Bitburg, Vesttyskland, i maj, tog den danske ambassadør Eigil Jørgensen imod varm hyldest under en mindehøjtidelighed for den danske indsats for at smugle jøder til Sverige i oktober 1943.

Som endnu et symbol på jødisk taknemmelighed fik Eigil Jørgensen på Danmarks vegne en hædersbevisning fra en organisation af jøder, som overlevede krigens holocaust.

Ambassadøren svarede med i en tale at gøre opmærksom på, at den danske redningsaktion ikke ville have været mulig, hvis ikke det havde været for en advarsel fra en tysk embedsmand ved navn Duckwitz, om en forestående Gestapoaktion imod de danske jøder. Han tilskrev samtidig en del af æren til »søsterlandet Sverige«, der som han udtrykte det, heldigvis blot var et lille stræde borte.

4. maj i Nibe. Fra venstre Poul Søndergaard (Brigaden), Niels Jørgen Jensen (Brigaden), fhv. minister Knud Østergaard (Vestre fængsels tyske afdeling) samt Martin Carlsen (Neuengamme-Versen 60.930)

40-året for Bergen-Belsens befrielse

Helmut Kohl: Hitler-barbariets forbrudelser må aldrig glemmes

Bonn, 21/4. Forbundskansler Helmut Kohl betegnede søndag Nazitysklands nederlag 8. maj 1945 som befrielsens dag for alle tyskere. Kansleren talte ved en mindehøjtidelighed i den tidligere koncentrationslejr Bergen-Belsen nær Celle.

Højtideligheden markerede 40 året for lejrens befrielse af britiske tropper. 5000 mennesker fra mange lande deltog. Blandt dem flere af de overlevende. I Bergen-Belsen omkom mere end 100.000 mennesker. Da lejren blev befriet, rummede den 60.000, skønt den kun var bygget til 8.000.

Kohl mindede om, at et af lejrens kendteste ofre var den 15-årige Anne Frank. Hun bukkede under kun et par dage inden briterne nåede frem.

»Vi er taknemmelige for den forsoning, der nu er etableret med det jødiske folk og staten Israel,« sagde Helmut Kohl. »Men forsoning er kun mulig, hvis vi tyskere accepterer historien, som den var. Som tyskere må vi bekende os til vor skam og til vort ansvar for historien.«

»Nazi-Tyskland skabte skræk og angst i verden. Denne periode af mord

og folkemord er den smerteligste periode i Tysklands historie. Hitler-barbariets forbrudelser må aldrig blive glemt,« sagde Helmut Kohl. Kansleren sluttede sin tale med en appel til den unge generation om at hjælpe til med at sikre en fri og demokratisk stat.

Om 14 dage vender Helmut Kohl tilbage til Bergen-Belsen. Denne gang sammen med præsident Ronald Reagan. Der er planlagt et 45 minutters besøg inden de to fortsætter til soldaterkirkegården ved Bitburg.

KAJ MUNK-PRISEN TIL K. O. MEYER

Landdagsmand Karl Otto Meyer, Flensborg, der repræsenterer det danske mindretal i landdagen i Kiel, har fået Kaj Munk-prisen og har straks stillet beløbet på 25.000 kr. til rådighed for et dansk forsamlingshusprojekt i Skovlund i Sydslesvig. Ved prisoverrækkelsen sagde komiteens formand, chefredaktør Bent A. Koch, bl.a.:

- Du er blevet en fællesnævner for danskheden i Sydslesvig, og så er du i slægt med Kaj Munks ånd. Du har Kaj Munks civilcourage, der siger »Hjertets renhed er at ville et«. Derfor kipper vi med flaget for danskheden hos Jer og det ærlige folkelige fællesskab, der findes hernede.

4. maj-prolog

Forfattet af Halfdan Rasmussen

I

Der var engang... for ikke længe siden,
at Danmark var besat og under tvang.
I dag er landet atter frit, men tiden
har varsler om fortræd og undergang.
Vi tvinges til at hade eller favne.
Den enes frihed blir den andens bur.
Det onde lever under andre navne,
men har præcis den samme signatur.

Vi glemmer let, men smertelig erindring
vil modnes til erkendelse en dag,
hvis ikke nye rædsler lægger hindring
for tryghed mellem jordens folkeslag.
Vi må besinde os før afsind krænker
vort liv som mennesker på jord.
Med nye våben kommer nye lænker.
Det er af overmagt det onde gror!

II

Til fangelejrene blev de sendt
som kvæg i plomberede vogne.
Og nogle blev martret og nogle brændt
til aske i bødlernes ovne.

Vi husker barakkernes muselmænd
og ser dem bekymret våge
som stod de fortabt og forladt igen
i afsindets nat og tåge.

Vi husker, de myrdede drøm og tro.
Vi husker fornedrelsens stunder,
hvor krømmerne prægede lov og ro
mens hele verden gik under.

Vi husker de grave som snart er glemt.
Vi husker befrielsens stemme,
men glemmer så meget der er bekvemt
at undertrykke og glemme.

III

Nutid er rundet af fortid.
Fremtiden formes i dag.
Meninger kæmper og brydes
under paroler og flag.

Giv os en meningsfyldt verden
fremfor en meningsløs tid,
fred mellem alle mennesker fremfor
bitter og nådesløs strid.

Jorden er spækket med våben,
hærges af hunger og had.
Angsten vi ville bekæmpe
skiller os stadigvæk ad.

Drømme blev næret forgæves,
hvis vi på ny går amok.
Kæmp for den fred vi har drømt om.
Krig har kostet os nok.

IV

Tænd lys for drømmen.
Skumringstimen kalder.
Den største drøm er uden tid og alder.

Tænd lys for dem
der sover blidt erindret
bag alt det onde der har overvintret.

Tænd lys for fred på Jorden.
Værn om flammen.
Vi får kun fred hvis vi *tør* leve sammen.

Tænd lys for krigens ofre af i dag,
for flygtende og undertrykt og svag.

Skal livet ånde frit må det fornyes.
Tænd lys! Tænd lys!

Ovenstående prolog blev læst ved alle folkemøder i landet den 4. maj. Den er på statsministeriets forslag skrevet netop til den aften af Halfdan Rasmussen. I København læstes den af den unge skuespillerlev Julie With, en datter af Mogens With.

4.-MAJ FRIMÆRKET

Du har vel husket at købe nogle eksemplarer af 4. maj-frimærket, der er tegnet af Dronning Margrethe. Det drejer sig om et frimærke til almindelig brevporto 2,80 kr. + en overpris på 50 øre. De 50 øre tilfalder frihedskampens ofre og dens minde. De indkomne beløb fordeles efter indstilling af en af trafikministeren nedsat komité bestående af Jørgen Kieler og Frode Toft (begge Frihedskampens Veteraner) og Svenn Seehusen (Frihedskampens Veteraner).

Mærket fås i små hefter i frihedskampens farver, der indeholder 10 mærker og koster 33 kroner. Endvidere fås mærket i ark af 50 mærker samt naturligvis i styksalg.

Lad os medvirke til, at mærket hurtigt kan blive udsolgt.

NORSK-DANSK KRIGSSEJLERSTÆVNE

I samarbejde mellem Norges Krigsseilerforbund og de danske krigssejleres 9. april-komité har der i dagene 6.-7. maj været afholdt et fællestævne.

Den 6. maj ankom ca. 200 danske krigssejlere til Oslo, hvor de bl.a. blev modtaget på Leonkollen (Quislings tidligere hovedkvarter), som nu ejes af krigssejlerne.

Om aftenen afsejlede de danske krigssejlere med D.F.D.S.s rutebåd til København sammen med ca. 100 norske krigssejlere. Om aftenen var der fælles festmiddag om bord, men kl. 20 da skibet var ude på åbent vand, standsede skibet op og flagene gik på halv stang, medens der var en kort højtidelighed for de omkomne søfolk. Højtideligheden afsluttedes med, at der sænkedes to kranse i havet, den ene med de norske og den anden med de danske farver, medens en hornblæser blæste »The last Post«.

I København blev stævnedeltagerne modtaget ved mindeankeret ved Nyhavn, hvor der ligeledes var kransenedlægning. Derfra kørtes til Frederiksberg Rådhus, hvor deltagerne blev modtaget på Rådhuspladsen af marinenes tambourkorps og borgmesteren på Frederiksberg, John Winther, talte.

Derefter var der modtagelse på Rådhuset, hvor der blev serveret en let frokost, og her talte formanden for de norske krigssejlere, H. Wigestrands og formanden for den danske 9. april-komité Simon Karstensen, der begge takkede Frederiksberg kommune for modtagelsen.

Eftermiddagen holdt nordmændene fri i København, inden de om aftenen sejlede tilbage, så de kunne være hjemme i Norge til de norske befrielsesfestligheder den 8. maj.

40-års dagens forløb

Af beretningerne fra hele landet fremgår, at der overalt har været arrangementer i anledning af 40-års dagen for befrielsen. Der er tale om så mange arrangementer og højtideligheder, at det er umuligt for os at omtale eller nævne dem alle. Det ser nemlig ud til, at 40-års dagen er blevet markeret og højtideligholdt i langt højere grad landet over end 25-års dagen i 1970, hvor man ligesom havde koncentreret arrangementerne om enkelte store og pompøse højtideligheder.

Denne gang er der næppe et sogn i landet, hvor befrielsen ikke under en eller anden form er fejret og højtideligholdt. Det er godt, og vi glæder os i fællesskab over de mange vellykkede arrangementer.

Det bør dog desværre nævnes, at der allerede forud for 4. maj var kræfter, der søgte at splitte og slå politisk mønt af begivenheden. Fangesammenslutningen tog klart afstand fra dette splittelsesforsøg. Det samme gjorde den samlede fange- og modstandsbevægelse med undtagelse af en enkelt lokal københavnsk gruppe.

Desværre lykkedes det også for nogle mindre grupper at fremkalde en beklagelig uro under en del af folkemødet i København, således at statsministeren, da han blev bombarderet med æg og æbler m.m., måtte tale bag beskyttelseskjold, ligesom en endnu ikke identificeret musikergruppe søgte at overdøve talen. Det var en ubehagelig oplevelse på Danmarks befrielsesdag, en uværdig optræden, der alene kan skade den formodede hensigt med en sådan form for demonstration, hvem der så end har været initiativtager eller organisator deraf. Vi kan ganske tilslutte os Frode Jakobsens ord, da han indledte sin tale på Rådhuspladsen med at betegne det skete som en beskæmmende oplevelse.

Den 4. og 5. maj er befolkningens og modstandsbevægelsens fælles fest- og højtidssdag, der uanset politiske anskuelser ikke må anvendes til politiske demonstrationer.

Folkemødet i København, Mindegudstjenesten i Københavns Domkirke og Festforestillingen i Det kgl. Teater blev i øvrigt overværet af en række udenlandske gæster, deriblandt repræ-

sentanter for det internationale veteranforbund (W.V.F.) og det internationale forbund af fanger og modstandsfolk (F.I.R.).

Den 5. maj blev der landet over nedlagt krans ved højtideligheder mange steder. I Mindelunden i Ryvangen nedlagde Dronning Margrethe en krans, efterfulgt af statsministeren, der nedlagde regeringens krans. Tilstede ved denne lejlighed var repræsentanter for alle fange- og modstandsorganisationer, og her nedlagde bl.a. Fangesammenslutningens formand Oskar Verner en krans. Også de udenlandske gæster og de sejrende magters ambassadører nedlagde krans.

Hele landet havde jo lejlighed til i TV at se festforestillingen i Det kgl. Teater. Forestillingen blev overværet af en række særlig indbudte, deriblandt de nulevende medlemmer af Frihedsrådet, repræsentanter for krigssejlerne og fiskerne fra de illegale ruter m.fl. Til stede var også alle foreningernes formænd. Resten af adgangskortene, d.v.s. flertallet, var fordelt ved lodtrækning, således at der var medlemmer fra samtlige foreninger til stede.

Det var lykkedes Poul Hammerich og Henning Moritzen at sammensætte et både seriøst og alsidigt program, der hilstes med kraftigt bifald i teatret og formentlig også vandt bifald hos TV-seerne.

- Altså, bortset fra de beklagelige episoder i København kan det siges, at 40-års dagen for Danmarks befrielse blev fejret og højtideligholdt på værdig vis landet over. *Frode Toft*

MINDETAVLE FOR HOLGER DANSKE

Den 4. maj indviede en kreds af »Holger Danske«-folk på Christianshavn en mindeplade på det hus, hvor modstandsgruppen »Holger Danske« i slutningen af 1943 blev navngivet. Det drejer sig om ejendommen i Overgaden neden Vandet 51. Mindepladen blev indviet ved en kort højtidelighed, hvor mange »Holger Danske«-folk og andre modstandsfolk var til stede.

FRA REDAKTIONEN

SUND BLADØKONOMI

Det fælles bladudvalg holdt møde i Frihedsfondens lokaler onsdag den 29. maj. Mødt var (nævnt i alfabetisk orden): Hans Andersen, Johannes Fosmark, Bernth Johannesson, Poul Nielsen, Johannes Rasmussen og Frode Toft.

Poul Nielsen fremlagde det reviderede regnskab for 1984. I abonnementsindtægter er indgået 119.335 kr., mens annonceindtægterne beløb sig til 27.293 kr. Trykkeudgifterne beløb sig til 123.482 kr. og avisportoer til 23.851 kr. Endvidere fremlagde Poul Nielsen et budget for 1985, udregnet pr. 20 maj 1985.

Selv om de forskellige udgiftsposter er steget og fremover også vil være stigende, anbefaler udvalget dog, at abonnementsprisen uændret vil være 50 kr. for et år. Men man må dog nok fremover imødesee en prisregulering i takt med pristallets ændring. Det kan nævnes, at f.eks. avisportoer er steget med 16% fra 1983 til 1985.

Regnskabet sendes nu til godkendelse hos formanden for Fangesammenslutningen og til formanden for Kammeraternes Hjælpefond.

Redaktionen gjorde opmærksom på, at sidetallet for 1984 var 200, hvilket er en stigning på 20 sider i forhold til 1983. Enkelte numre af bladet har været udvidede numre, hvilket bladudvalget var indforstået med. Når vi får så meget ud af de beløb, der er til rådighed, skyldes det, at alle, der udfører det daglige arbejde med bladet, arbejder uden vederlag.

Redaktionen gjorde også opmærksom på, at bladet hele tiden er interesseret i at modtage såvel aktuelle illustrationer som nostalgiske. Bladet ønsker vedblivende at orientere så bredt som muligt om møder, stævner o.l. for tidligere fanger og modstandsfolk. Bladet skrives jo af og for tidligere fanger, men alle kan blive abonnenter. *F-k.*

ERHVERVSHÆMMEDE OMEGNSAFDELINGEN

I referatet af generalforsamlingen i nr. 2 er det ved en trykkefejl oplyst, at afdelingen har 847 medlemmer. Der skulle stå 347 medlemmer.

Fred uden frihed er ikke et liv — men en trældom

Et liv i Fred uden Frihed, er ikke et liv det danske folk kan eller ville acceptere upåtalet — Det er TRÆLDDOM!

ET MØDE MED GAMLE DKB'ER

Et længe næret ønske om at mødes med de gamle DKB'er, der for 40 år siden øvede en stor frivillig indsats på karantænestationerne her i Bov kommune, er gået i opfyldelse.

En aften sidst i april måned mødtes medlemmerne af Civilforsvarsforbundet/DKB med 14 gamle DKB'er i Frøslevlejren.

Det blev en uforglemmelig aften, for som de dog kunne fortælle disse forhen-værende DKB'er.

Så levende og tydeligt huskede de for-års månederne i 1945, hvor de var med til at modtage og forpleje hjemvendte koncentrationslejr-fanger, på karantænestationerne.

Midt i en ond tid følte de sig som privilegerede, fordi de fik lov at udføre dette frivillige hjælpearbejde.

Der blev fortalt muntre episoder, men også dybe menneskelige tragedier, som f.eks. om den unge polske kvinde, der nægtede at tage føde til sig, fordi hun kort tid forinden havde set sin mor og sin lille søster, med en dukke i armen, vandre i gaskammeret.

Sammenholdet og det gode kammeratskab, der havde været mellem alle på karantænestationerne, blev også fremhævet meget.

Aftenen sluttede med et hyggeligt sønderjysk kaffebord, hvorunder mange minder blev udvekslet mellem DKB'erne.

For alle os, der deltog, blev aftenen en stor oplevelse, men den gav også stof til megen eftertanke.

Som en hyldest til de gamle DKB'er vil jeg gerne slutte med et citat fra en bog om den tid:

Disse DKB-kvinder var hjemlandets første velkomsthilsen til de tilbagevendende. Midt i et mørke, der endnu ikke havde mistet sin uhygge og sine farer, levede de op til den gamle danske overbevisning, at hvor lurmærket er, der er der kvalitet.

*På CFF/DKB's vegne
Else Buchwaldt*

Ovenstående kunne stå som fælles-nævner for arrangementerne i Sæby kommune i anledningen af 40-året for befrielsen.

Ved mindegudstjenesten søndag i Sæby kirke, der var smukt pyntet og byens foreningsfaner dannede fanevagt, var der samlet ca. 600 mennesker — en fyldt kirke. Kirkekoret sang bl.a. »En lærke letted...«. Pastor Alf Kirketerp og borgmester Frede F. Nielsen, Sæby, talte begge ud fra dette tema.

Umiddelbart før gudstjenesten lagde »Frøslevkammeraterne« en krans ved mindetavlen i kirken med navnene på ni unge sæbynitter, der satte livet til for frihedens sag. Fem i allieret sejlads: Johannes Nielsen, William Undith Simonsen, Jens Albæk Pedersen, Niels Jørgen Laulund og Johannes Møller Frederiksen. To i tyske KZ-lejre: Isak Isaksen og Søren Chr. Serup og to i direkte kamp mod tyskerne herhjemme: Immanuel Koch Alvéen og Arnold Christensen.

På »Frøslevkammeraterne«s vegne udtalte Niels P. Knudsen en tak og et »ære være deres minde!«.

Lørdag var »Frøslevkammeraterne« på Sæby kirkegård, og i overværelse af et halvt hundrede pårørende, blev der lagt en krans ved mindesmærket for de søfolk og fiskere, der ikke fik en grav i

land. Der blev lagt blomsterbuketter, der lige som kransene havde bånd i frihedsfarverne, på gravene af kammerater, som er døde efter krigen: J. P. Nielsen, J. R. Felsen, Thorvald Egeborg, Niels C. Fabricius, Ditlev Pedersen, Oluf Nielsen, Anna M. Skensved og Johs. Skensved og på Understed kirkegård på Ejnar Borresens grav. Også ved disse grave udtalte N. P. Knudsen en tak og et »ære være deres minde!«

Ved alsangsstævnet på Sæby torv søndag eftermiddag, som blev ledet af festkomiteens formand Holger Axelsen, deltog ca. 800 mennesker. Her talte tidligere borgmester E. Mehlsen og nuværende borgmester Frede F. Nielsen også om fred og frihed, samt rettede en tak til alle, der hver på sin måde øvede en indsats for at Danmark igen blev frit.

En mindeudstilling på Hørby Ungdomsskole, som blev set af 700 gæster, fortalte i plancher og tekst, om livet under 2. verdenskrig. Om illegal sejlads og om arrestationen af Sæby-gruppen. Viste effekter til brug ved sabotage. »Minder« fra tyske KZ-lejre og Frøslevlejren. Udstillingen blev 3. maj åbnet af byrådsmedlem og forstander Finn Jakobsen, HU. Herman Pedersen, »Frøslevkammeraterne«, talte kort om fred uden frihed. Takkede alle, som havde medvirket til udstillingen, især tidligere KZ-fange, Morman Dahl og arkivar Jørgen P. Clausager, for det store arbejde med arrangementet.

»Hæftlingen«

Frøslev den 25. april 1985: DKB'ere og CF'ere er samlet for at genopfriske minderne fra redningsaktionen.

Sovjetiske veteraner på besøg

I forbindelse med en højtidelighed på Bornholm den 8. maj ankom den 7. maj ca. 30 sovjetiske veteraner. De blev modtaget på Frihedsmuseet, hvor Svenn Seehusen på det statsministerielle 5. Maj-udvalgs og Modstands- og fangeforeningernes og koordineringsudvalgs vegne bød veteranerne hjerteligt velkomne til Danmark. Derefter talte Frode Toft, der hyldede sovjethæren for dens indsats i 2. verdenskrig og for dens andel i befrielsen af en række koncentrationslejre, bl.a. Stutthoflejren, hvor Frode Toft selv havde været fange. En af veteranerne blev særskilt hyldet, nemlig den nuværende professor Fjodor Soprunov fra Moskva, der i krigens sidste to år virkede som læge blandt fangerne i Stutthof. Han blev i øvrigt i 1970 dekoreret med Dansk Røde Kors' fortjenstmedalje for sin indsats som læge i koncentrationslejren.

Tysk selvransagelse på 40-års-dagen

»Vi tyskere må langt ud i fremtiden bære på ansvaret for nazitidens forbrydelser,« erklærede den vesttyske forbundsdagspræsident Jenninger ved en mindehøjtidelighed i Bonn. Og han fortsatte: »Ingen, der dengang holdt øjne og øren åbne, kan bestride, at de vidste, hvad der skete, selv om mange efter maj 1945 påberåbte sig, at de ikke havde anet, hvad der foregik. De, der vægter sig ved at huske umenneskeligheden fra de 12 års naziregime, er i fare for at blive ofre for en gentagelse. Netop når vi søger forsoning, må vi forstå, at ærlighed og erindring er en betingelse for forsoningen.«

Som et led i udsoningen kom lederne af det vesttyske parti De Grønne på besøg i Auschwitz. En af partiets ledere Antje Vollmer sagde, at det var det mest passende sted at markere krigens afslutning.

»Fortiden vil altid følge os,« sagde Vollmer i sin tale i lejren. »Vi ønsker, at krig og fascisme aldrig igen skal udspringe af tysk jord.«

Gaver til Frihedsfonden

Den 5. maj kunne firmaet »Nordisk Tegnemaskine Industri« fejre 40-års jubilæum, og i den anledning fik Frihedsfonden den 3. maj af firmaets nuværende direktør Hans Schultz ved en reception overrakt 50.000 kr. til arbejdet for tidligere modstandsfolk, KZ-fanger, krigssejlere og disses enker. Baggrunden for gaven er, at to unge teknikere i besættelsestiden havde etableret et værksted for fremstilling og reparation af våben for modstandsbevægelsen, og det førte til, at de den 5. maj 1945 startede det nuværende firma.

Og den 4. maj overrakte repræsentanter for Egmont H. Petersens Fond en storstilet gave på 500.000 kr. som støtte til formål inden for Frihedsfondens rammer. Egmont H. Petersens Fond har tidligere ydet et betydeligt beløb til 4. Maj kollegiet i København.

Endvidere modtog Frihedsfonden en gave på 100.000 kr. fra Jørgen Esmers Mindefond til støtte af det sociale arbejde.

Gaverne er modtaget med stor taknemlighed, da Frihedsfondens oprindelige formue næsten er opbrugt. De nu modtagne beløb vil være en stor hjælp i de få år, hvor fondens virksomhed endnu består.

Udstilling på Det kongelige Bibliotek

I anledning af 40-året har Det kongelige Bibliotek afholdt en udstilling »Dengang - modstandsbevægelsen i blade og dokumenter«. I forbindelse hermed er udgivet et hefte på 65 sider med titlen »Modstandsbevægelsen - en bibliografi«. Heftet indeholder en emneoversigt samt et forfatter- og personregister, men hovedindholdet er en fuldstændig oversigt over litteratur om modstandsbevægelsens historie, der er udkommet i Danmark i perioden 1945-84. Hefter er udarbejdet af Steen Bille Larsen og Mogens Weitemyer og kan købes i Det kongelige Bibliotek.

På vej til Sverige — men blev halet ud af toget

Min historie har forbindelse med en artikel i Pigråd-Gestapofangen nr. 2 1985 af Leo Kæraa »Sådan oplevede jeg 5. maj 1945«.

I artiklen har Kæraa et lille afsnit, der lyder: »Ved ankomsten til København skete der det dramatiske, at to kammerater blev halet ud af toget af Gestapo - efter forlydende til yderligere forhør, og fordi de »stod til dødsstraf« - så vidt jeg ved, reddede de dog livet - men det kunne jo være rigtig rart at få dette forlydende bekræftet, hvis nogen kender toget bestemt til det.«

Jeg kan her meddele, at jeg var den ene af de to kammerater.

Som Kæraa skriver, ankom vi med tog til København, hvor vi på Østerport station blev forplejet af et af de københavnske hospitaler. Jeg havde her den store glæde, at kunne vinke til mine forældre, som jeg i forvejen, gennem andre, havde fået adviceret om transporten. Herefter kørte toget videre til Frihavnen og om bord på Malmøfærgen. Det var et ubeskriveligt, lykkeligt øjeblik - men lykken og glæden ændrede sig hurtigt og blev for mig til et mareridt af sorg og frygt.

En Gestapomand, og vist nok en dansk læge, gik fra køje til køje i toget og checkede vore navne, hvorefter de forsvandt igen. Lidt efter kom lægen tilbage og hen til mig. Han meddelte mig så, at jeg desværre ikke måtte komme med til Sverige. Han kendte ikke grunden og sagde, at han var ked af det. Jeg husker i dag ikke, hvad jeg tænkte. Lidt efter kom to mand, der anbragte mig på en bære, hvorefter jeg blev bragt ud af skibet og skubbet ind i en ambulance, der holdt på kajen.

Der var mange tyskere på stedet og vist også folk fra Hipo-korpset. Lidt efter kom en bære til med en kammerat, der åbenbart skulle dele skæbne med mig. Også han blev skubbet ind i ambulancen, og der lå vi så. Jeg mindes ikke, at vi talte sammen, jeg tror ikke, vi kunne, men vi så gennem den åbne dør, at skibet sejlede til Sverige - til friheden - uden os.

Jeg tænkte på min far og mor, der nu lykkelige var draget hjem igen, vel vidende, at jeg var levende og på vej til friheden. Jeg turde ikke tænke mere.

Min kammerats kone, som må have været med mange andre i Frihavnen og set sin mand blive bragt ud af færgen igen, fik af en eller anden grund lov til at komme hen til ambulancen. Jeg husker ikke deres samtale, men følte den forfærdelige alvor, og inden de skiltes gav min kammerat sin kone sin vielsesring og sagde: »Du er fri, min pige.«

Jeg tror, vi lå her i ambulancen i Frihavnen i flere timer - jeg mener at huske, at Røde Kors-folk fik lov til at tale til os, og at de fortalte, at de gjorde alt, hvad de kunne for at hjælpe os. Hjælpe os til hvad - eller fra hvad, ja, det anede vi ikke, men at vi var i overhængende fare, følte vi hver især langt ind i sjælen.

På et tidspunkt kom der så pludselig aktivitet. En dansk sygeplejerske kom ind til os i ambulancen, døren blev smækket, og vognen kørte af sted mod ukendt mål.

Såvidt jeg senere har kunnet erfare, skulle vi have været ført til Vestre Fængsel til en ukendt skæbne - i stedet, og sikkert være dansk Røde Kors og andre gode kræfter, gik turen så til Frøslevlejren, med tysk eskorte både for og bag. Jeg husker kun denne tur som eet, langt mareridt, idet vi jo ikke kendte rejseplanen, og den stakkels sygeplejerske havde det vist stort set lige så dårligt som vi to i køjerner.

På et tidspunkt endte rejsen, og stor var vor forundring over, at være kommet til Frøslevlejren. Her blev vi så båret ud af ambulancen og bragt ind i lejrens sygeafdeling - til venner og gode, danske læger.

En grusom oplevelse var overstået og et nyt håb kunne igen begynde at trænge ind i bevidstheden. Det første og det sværeste, jeg måtte have overstået, var at få underrettet mine forældre - jeg husker ikke hvem, der gjorde det for mig - jeg husker derimod det utrolig dejlige at få besøg af min morbror, R. Z. Floor fra Århus, der sad som fange i Frøslevlejren. Han gav mig, af hele sit hjerte, alt det, jeg manglede på det tidspunkt.

Efter nogle dage her i Frøslev skulle en transport afgå til Sverige. Jeg blev stærkt opfordret til at lade mig skrive på listen og gjorde det også til sidst, men med bange anelser for følgerne, nu da tyskerne havde haft alt det besvær med mig. Men transporten gik glat denne gang, og da jeg atter satte mine fødder på Malmofærgen, forsvandt jeg øjeblikkelig og dukkede først op igen blandt vennerne et godt stykke ude i Øresund.

Når jeg ikke tidligere har fortalt andre end mine nærmeste om denne oplevelse, har det været, fordi jeg har ønsket at forsøge at glemme endnu et udslag af Gestapos umenneskeligheder. Men som sagt, Leo Kæraas artikel kunne jeg ikke sidde overhørig - og her var så den ene af de to kammerater.

Jeg må endelig, desværre erkende, at jeg ikke husker navnet på min kammerat. Kun ved jeg, at han var en del ældre end jeg, måske 10-20 år ældre. Ej heller husker jeg navnet på vores sygeplejerske, som her måtte tage en umenneskelig, hård tårn og som naturligvis, ved sin umiddelbare tilstedeværelse, var en trøst for os to.

Eric Tanne
Hannover-Stöcken-gruppen
54.555

Hvem var den anden?

Ved at sammenholde Leo Kæraas artikel med Eric Tannes, en samtale med Eric Tanne og mine notater fra Ramsløsa den 24.4.45 ser det ud til, at man kan fastslå, at den anden der blev hentet fra færgen af Gestapo, var Arne Zachariassen, København. Det er ham der har skrevet melodien til Neuengamme-sangen.

Vi, der var kommet ombord på færgen den 23. april, var alle rystede. Man sagde blandt fangekammeraterne, at Gestapo havde opdaget, at Arne Zachariassen havde en del papirer. De skulle nærmere undersøges. Vi var alle klar over, at den skæbne, der ventede de to, kunne give alle muligheder for bekymring.

Arne Zachariassen var indtil sin død et meget aktivt medlem af fangeforeningerne.

Per Overgaard, Seminarievej 89, 6760 Ribe (Neuengamme 69136) 65 år 16. juni.

Kaj Parkholt, Hellebopark 5, 3000 Helsingør (Buchenwald) 65 år 16. juni.

Anders Helge Benn, Søg. 23, 4100 Ringsted (Buchenwald) 70 år 18. juni.

Leo Kæra, Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg (Neuengamme 67007) 80 år 18. juni.

Leon Petersen, Uglens Kvarter 3 A, 2620 Albertslund (Dachau 142638) 65 år 21. juni (bortrejst på dagen).

Niels Wad Ahlmark, Jagtvej 127, 2200 Kbh. N (Buchenwald, Neuengamme) 65 år 22. juni.

Egeon Farcinsen, Birkedommervej 86, 2400 Kbh. NV, 70 år 22. juni.

Villy R. Andersen, Frodesg. 115, 6700 Esbjerg (Sachsenhausen) 65 år 24. juni.

E. Urth, Carl Plougsvej 3, 3000 Helsingør (Neuengamme 54178) 65 år 24. juni.

Stig Rolvsen, Valhøjs Alle 65, 2610 Rødovre (Dansk Samling) 60 år 24. juni.

PRÆMAL ApS

— Et spændende værksted for maling og lakering af såvel gamle som nye møbler, døre, skabslåger og alt andet inventar, som kan afmonteres.

35 års erfaring stilles uden forbindelse til Deres rådighed.

Aftal tid med vor malermester-konsulent, Ingolf Sørensen, på
(02) *94 34 16

Poul Riis, Hastrupsgade 9, 4200 Slagelse (Dachau 136824) 70 år 25. juni, (best.-medl. i Kammeraternes Hjælpefond). Åbent hus i hjemmet 11-14.

Tage Larsen, Perikumhaven 11, 2730 Herlev, 60 år, 28. juni.

Louise Larsen, Amagerg. 13, 9000 Aalborg, 70 år 29. juni.

Regnar Jensen, Ryparken 56, 2100 Kbh. Ø, 70 år 30. juni.

Børge Poulsen, Muslingevej 27, 8250 Egå, 65 år 30. juni.

Arne Hansen, Malaga, Spanien (Neuen-gamme 67989) 65 år 1. juli.

Einar Chr. Leth, Sundtoftevej 29, Sundby, 4800 Nykøbing F (Buchenwald) 75 år 2. juli.

Sylvia Daugaard, Forbindelsesvejen 107 B, 9400 Nørresundby, 60 år 3. juli.

Carl Johan Schmidt, Ved Rådhuset 31, 2610 Rødovre (Buchenwald) 70 år 3. juli.

Knud Jørgensen, Essetofte, Ølby, 4600 Køge (Dachau 142602) 65 år 3. juli.

Emil Petersen, Knudsg. 3, 9000 Aalborg, 75 år 5. juli.

P. Rivad, Limgården 9, 2300 Kbh. S, 70 år 7. juli.

Poul Erdman, Vasevej 99 C, 3460 Birkerød (Sachsenhausen) 65 år 8. juli.

Tage Parmer, Lyngby Hovedg. 104 D, 2800 Lyngby 60 år 10. juli.

Egon Hansen, Hvedevej 6, 7490 Aulum (Buchenwald) 65 år 10. juli.

Teddy Famer, Bernadotttegården, 9560 Hadsund, 65 år 10. juli.

Margit Andersen, Frederikssundsvej 400, 2700 Brønshøj, 60 år 12. juli.

Erna Kyrsted, Strandbovej 34, 2650 Hvidovre, 80 år 14. juli.

Lillian Larsson, V. Søg. 46, 1601 Kbh. V, 60 år 14. juli.

DÆKKO

PRESENNING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabeløjevej 32-34
2700 København
Brønshøj

Enebjerg Camping Bøgebjerg Strand 5380 Dalby

(Nord for Kerteminde)
Tlf. (09) 34 10 52

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

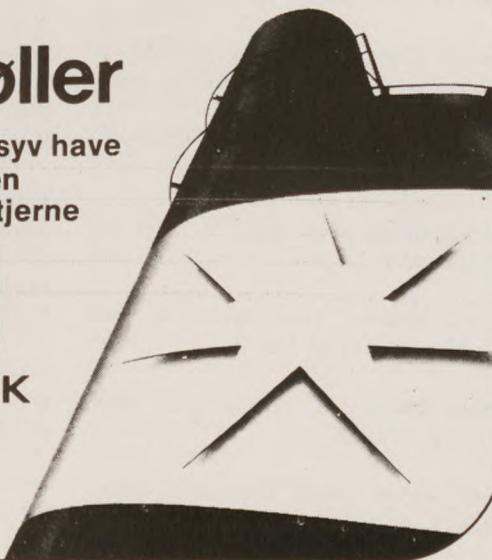
Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

Knud Bjarkov, Bergensg. 3, 2100 Kbh. Ø, (Neuengamme 67956) 60 år 16. juli.

Hans Jensen, Sdr. Havnevej 47, 9982 Aalbæk, 65 år 17. juli.

Flemming Jørgensen, Nordrupvej 43, 2700 Brønshøj (Sachsenhausen, Neuengamme) 60 år 18. juli.

Alf Møller, Ørsbjergsskovvej 15, 5591 Gelsted (Sachsenhausen) 60 år 18. juli.

Poul Fjord Hansen, Hveensvej 28, 2300 Kbh. S, 70 år 18. juli.

Villy Ejner Lougart, Michael Beringssvang 6 B, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 65 år 19. juli.

Kaj Otto Ziehrer, Egevej 4, 4970 Rødby (Sachsenhausen 73092) 60 år 20. juli.

Vagna Jensen, Ryparken 56, 2100 Kbh. Ø, 60 år 21. juli.

Gunnar Transel, Vesterg. 29, 7100 Vejle (Hannover-Stöcken 54571) 60 år 21. juli (kass. f. Hannover-Stöcken-gruppen).

I.S. Møller Madsen, Annexgårdsvej 58, 2610 Rødovre (Buchenwald) 70 år 22. juli.

Hans Jensen Skov, Hillerødvej 3, 3550 Slangørup (Buchenwald) 65 år 22. juli.

W.F. Jacobsen, Konkylievej 22, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 75 år 23. juli.

Jacob Vogelius, Lindevej 67, 2890 Hareskovby (Buchenwald) 70 år 23. juli.

Witte Kring, Langegyde 2, 5762 V. Skerninge (Buchenwald) 73 år 24. juli.

Jess Hansen, Skovdalsvej 20, 8260 Viby J. 65 år 26. juli.

Henry Olsen, Roskildevej 73, 3000 Helsingør, 65 år 26. juli.

Evald Madsen, Vandværksvej 4, 5000 Odense C, 80 år 28. juli.

Anna Olsen, J.H. Wesselvej 21, 8800 Viborg, 70 år 28. juli.

Karl Nissen Larsen, Vesterbrog. 69 A, 1620 Kbh. V, (Buchenwald) 65 år 29. juli.

Poul Sminge, Olufvej 3, Krstrup, 8900 Randers (Neuengamme 50362) 60 år 30. juli.

Sv. Orla Sørensen, Diskovej 180, 9210 Aalborg S.Ø., 60 år 1. august.

Poul Thomsen, Dalgasg. 16, 9000 Aalborg, 60 år 3. august.

Jørgen Christensen, Kvisselvej 11, 9981 Jerup, 60 år 5. august.

Sv. Emanuel Svendsen, Ndr. Strandvej 29, 3000 Helsingør, 60 år 6. august.

Børge Christoffersen, Gurrevej 40, 2650 Hvidovre, 75 år 6. august.

Niels P. Frode Larsen, Vesttoftevej 18, Glostrup (Buchenwald) 70 år 8. august.

Niels P. Pedersen, Strandparken 1 A, 5610, Assens, 75 år 8. august.

Ejvind Andersen, Ravnevænget 7, 4060 Kirke Såby (Buchenwald) 70 år 9. august.

Ulla Christiansen, Postparken 24 C, 2770 Kastrup, 50 år 11. august.

Silvio Fugl, Åbakkevej 60, 2720 Vanløse, 90 år 13. august.

Karl Andersen, Buchwaldsg. 57, 5000 Odense C, 70 år 14. august.

Frits Sigfred Petersen, Saven D 3, 2630 Høje Tåstrup (Buchenwald) 70 år 14. august.

Henry Gatten, Brøndbyvester Torv 4,4, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 15. august.

Ove Møllerup, Havretoften 25, 2800 Lyngby, 65 år 15. august.

Erik Andreasen, Anne Damsg. 9, 9400 Nørresundby, 65 år 17. august.

Magne Arnesen, Nr. Brogade 35, 7000 Fredericia (krissejler) 65 år 18. august.

Forsinket hilsen

Kurt Christensen, Roum (Neuengamme) fyldte 60 år den 12. maj.

VITAL 80-ÅRIG

Leo Kæraa, Aarhus fylder den 18. juni 80 år. Læserne husker ham gennem flere artikler i vort blad, men også ud over hele landet er hans særdeles kendt. Det skyldes bl.a. to årsager. Den ene er de dramatiske begivenheder omkring hans arrestation, og den anden er den omfattende virksomhed, han har drevet som tandtekniker gennem en årrække.

Det gik som en løbeild over hele Danmark, at Gestapo under en razzia i hjemmet i Aarhus havde skudt hans engelskfødte hustru, Doris, og at han selv var blevet alvorligt såret.

Gestapo havde konstateret tilstedeværelsen af en sender på hans klinik på Banegårdspladsen i Aarhus. Man satte ham i forbindelse med senderen, da han var uddannet telegrafist med virke indenfor Store Nordisk i København, Newcastle og London.

Gestapo kom til hjemmet den 13. januar 1944 og råbte: Wir schiessen. - Og det gjorde de. De første skud gik gennem døren og ramte fru Doris. Selv fik han et strejfskud i ryggen. Skuddene perforerede tarmene seks steder. Aktionen blev ledet af Gestapos jyske chef von Schwitgiebel.

Kr. Himmelfartsdag den 5. maj 1944 gik turen til enecelle i Vestre Fængsels tyske afdeling. 1. november til Frøslev og 29. november til Neuengamme. Her arbejdede han først på Klinkerwerke, senere på dentallaboratoriet, hvor man lavede tekniske arbejder for SS og den omkringboende civilbefolkning.

I Neuengamme kom han i et nært, kammeratligt samarbejde bl.a. med cand.pharm. Carl M. Bertelsen og gas-

mester Johs Loft, og gennem deres administration af Røde-Kors-pakkerne hjalp de mange kammerater.

Efter hjemkomsten opbyggede Leo Kæraa et helt net af klinikker landet over.

Hans interesser spænder vidt, f.eks.: Flyvning, først som svæveflyver, senere som motorflyver, golf, haven og rejser.

F-k

VINCENT LIND 60 ÅR

Den 4. maj fyldte biskop Vincent Lind 60 år. Han var en af de unge i modstandsbevægelsen og blev som ung student arresteret af Gestapo og kom til Neuengamme, hvorfra han kom til lejrens mest berygtede udekommendo, Porta Westfalica. Efter krigen tog han teologisk embedseksamen og har været præst forskellige steder på Sjælland og Fyn, til han i 1970 blev provst i Hjallesø provsti, og sidste år blev han biskop over Fyns stift. Han er formand for gruppen af overlevende Porta Westfalica-fanger. Bladets læsere vil også kunne huske ham fra flere bidrag her i bladet, senest juleartiklen i december-nummeret og den tankevækkende artikel »Turen gik fra Frøslev til Porta Westfalica«.

Vi bringer en forsinket fødselsdags-hilsen.

MOGENS STAFFELT 70 ÅR

På selve den 4. maj fyldte boghandler Mogens Staffelt 70 år. Han kom tidligt med i modstandsarbejdet og blev medlem af en af »Holger Danske«s sabotagegrupper, og hans forretning, Nordisk Boghandel, var længe mødested for modstandsfolk, og boghandelens hylder rummede på den tid ikke alene bøger, men også langt farligere ting.

Efter at han en tid havde været arresteret af Gestapo, kom han til Sverige, hvor han blev en af Ebbe Muncks betroede medarbejdere. Det var derfor heller ikke tilfældigt, at han for nylig fik tildelt en pris fra Ebbe Muncks mindefond.

Han er en af lederne af kredsen »den 16.nde«, der ofte samles til aktuelle foredragsaftener om emner af interesse for gamle modstandsfolk. For nylig blev han medlem af Frihedsfondens bestyrelse.

Et liv i kirkens og musikkens tjeneste

Tirsdag den 25. juni fylder Poul Riis, Slagelse 70 år.

Mange fangekammerater kender ham som en flittig deltager i sammenkomster og stævner. Sidst var han med på Dachau-Klubbens rejse til lejrens markering af 40 års-dagen for lejrens befrielse. To gange talte han i Fredericia i anledning af 40-året for vort lands befrielse og forud stod han model til en Mogens Hansen-samtale i Danmarks Radio. Den kredsedede om kirkelige og nationale emner.

Poul Riis er nu provst, emeritus og bor stadig i Slagelse.

Vi har bedt ham fortælle, hvilke tanker han gør sig ved den runde dag, og vi giver ordet til ham selv:

Jeg er født i Herning. Den mindste af ti søskende. Min moder blev enke, da jeg var fem år.

Alle mine søskende har - mere eller mindre - beskæftiget sig med musik. Jeg kom som 10-årig i FDF, som mine store brødre. FDF-musikken blev min skæbne. De første elever havde jeg, da jeg var 13 år. I 3. gymnasieklasse havde jeg fire aftener optaget af FDF-musik.

Efter studentereksamen gik vejen til København for at påbegynde det teologiske studium. - Det varede ikke længe, før jeg fik kontakt med et amatør symfoniorkester. Selv om jeg havde spillet trompet før, var dette en helt ny udfordring. I samme orkester spillede forresten »Fyrtårnet« - skuespilleren Schenstrøm på fløjte.

I 1939 fik jeg et job som kordegnvikar ved Lundehus kirke. Det betød, at jeg ikke mere var økonomisk afhængig af forskellige familiemedlemmer.

Min teologiske embedseksamen fik jeg i januar 1942. Straks derpå fik jeg tilbudt en stilling som hjælpepræst ved samme kirke. Nu fik jeg dobbelt løn kr. 250 + 250 om måneden. Aldrig har jeg følt mig så velhavende! - Året efter fik menighedsrådet oprettet en stilling som kaldskapellan til mig. Så kunne jeg slippe kordegnarbejdet.

Vi - min kone og jeg - kom nu til at bo på den tidligere Lundehus kro. Vi boede i stuen. På 1. sal var der ungdomslokaler. Disse blev blandt andet benyttet til trykning af illegale blade.

Jeg fik i den tid også nærmere kontakt med min tidligere orkesterkammerat fra Herning FDF, Børge Thing (tidl. tubablæser), en af lederne i Bopa. Hans private breve blev sendt til mig og med mit navn både på kuverten og inde i brevet. Men denne kontakt fik Gestapo ikke fært af.

Jeg blev taget i november 1944 på min telefonitjeneste for lederne i Østerbro og indre by afsnittet. Jeg sad ca. tre uger på Shellhuset. Turen gik først i december via Vestre til Neuengamme. Herfra røg jeg med en præstetransport - heraf to andre danske præster - til Dachau.

I Dachaulejren - dengang på ca. 20.000 - var der ikke andre danske end os tre præster. Vi var så få danske, at Røde Kors i Danmark ikke vidste, at vi var i denne lejr. Vi kom senere på stue med en norsk præst, der skaffede os ind på nordmændenes liste, så vi bl.a. fik danske-pakker til de norske fanger.

1500 præster i to blokke

Lejren havde 1500 gejstlige fanger i to blokke - en arisk og lukket, hvor vi var og en ikke-arisk, der var åben. Jeg har aldrig fundet ud af, hvorfor præster skulle være samlet i én lejr!

Vi - ca. 150 præster - blev udtaget til kartoffelkommando - dvs. skulle sortere kartofler, der lå i kuler. Vi skulle brænde den dårlige halm af. Det benyttede nogle russiske fanger sig af, de havde nogle tomme marmeladespande med. I bunden af sådan en spand blev der lagt vådt halm, så kartoflerne og øverst jord, der blev banket til. Spanden, der nu kunne virke som en trykkoger, blev sat hen i ilden. Det varede ikke længe, før vi kunne tage de fineste kogte kartofler op og spise dem. Et herligt måltid!

Senere blev der udtaget en mindre fast kommando, der arbejdede i kartoflerne. De arbejdede hele dagen og fik derfor brødtillæg, hvad vi ikke tidligere havde fået. Vi - den norske provst og vi tre danske præster - aftalte med en tysk præst, at han, der fortsat var i kartoffelkommandoen, skulle klare at organisere den daglige portion af kartofler. Vi fire, der var hjemme på barakken, skulle så organisere gryden og plads ved kaminen, så der kunne laves lidt ekstra mad af kartoflerne. Jeg husker, at vi nogle gange fik lavet en gang gule ærter!

Efter hjemkomsten via Neuengamme, Møgelkær og Båstad i Sverige blev jeg i 1946 forbundssekretær i FDF. Også i dette tilfælde arbejdede jeg med musikken: Som overdirigent, dirigent for udvalgte orkestre, arrangerede musikskoler m.v.

Dette fortsatte - selvfølgelig i mindre omfang - da jeg blev præst ved Skt. Jacobs kirke i København (1951-66). Fra 1955 til juli 1985 musiktilsynsførende ved Hjemmeværnets musikkorps. - 1966 gik turen til Slagelse, sognepræst ved Sct. Peders kirke, fra 1972 tillige provst for Slagelse-Korsør provsti.

Efteråret 1981 måtte jeg tage min afsked.

Nu har jeg tid til overvejelse. Mange situationer fra KZ-tiden kommer frem i erindringen. Dette kan ofte føles som en forbandet belastning. Hvad har man ikke oplevet af ondskab! Men ondskaben var jo ikke bare omkring én, bare dette at overleve betød, at man måtte tænke mest på sig selv. Egoismen blomstrede, når der var noget i ens pakke, medens næsten alle 20.000 omkring sultede! Denne situation var man tvunget ind i!

Men man fik også positive »belæringer«. Jeg tænker på humorens betydning. Mistede en fange humoren, var der ikke mange dage til døden. - Ingenting før har jeg været så tæt på mine medmennesker. Eksempelvis skal nævnes, at en af mine præstekolleger fik brev fra sin kone. Dette brev læste vi to andre, ja, den norske præst også. Vi delte jo alt! Ved samværet med andre fanger lærte jeg helt andre miljøer at kende. Det betød noget i min vurdering af andre mennesker - tingene så helt anderledes ud end fra mit tidligere synspunkt: Fra det beskyttede og »pæne« miljø!

Sagt på anden måde: Jeg oplevede mennesket - også mig selv »afklædt«. Dette giver en helt anden dimension og et andet indtryk - både negativt og positivt!

Onsdag den 10. april

forlod vi Minden efter morgenmad. Vi kørte nu mod Köln. Vejret var nogenlunde. Vi krydsede grænsen til Belgien ved Aachen. Vi ankom til Liege ved 13-tiden, og herfra gik turen videre mod den franske grænse Valenciennes.

Torsdag den 11. april

holdt bussen kl. 10 udenfor døren for at køre os til mindehøjtideligheden på Mont Valisien, hvor vi skulle deltage sammen med de franske modstandsgrupper.

Veloplagte kørte vi gennem Boulogneskoven, hvis nyudsprungne træer betog os alle. Vi ankom til den planlagte tid kl. 11. En stor menneskeskare var allerede opstillet foran indhegningen, hvor mindehøjtideligheden skulle finde sted. En repræsentant fra de franske modstandsgrupper modtog os meget hjerteligt, og førte os helt frem foran den store, imponerende mur, hvor adskillige relieffer symboliserer frihedskampen.

Midt for muren stod en KZ-fange i sin stribede fangedragt, på hans højre side stod en fanebærer med det franske flag.

Pladsen var på begge sider flankeret af 500 franske faner, repræsenterende de franske modstandsgrupper, et betagende syn. Et militærorkester musicerede meget smukt, medens man gjorde sig klar til selve højtideligheden.

Den franske bykommandant og borgmesteren fra Paris bød talerne velkomne, og bagefter hilste de på hver enkelt fra den danske gruppe samt gjorde honnør, og trykkede os i hånden.

Ceremonien begyndte med, at de 500 faner fra hver side i en række blev ført frem foran muren, og der blev der overrakt dem et 40 års tegn til deres faner.

Hovedtalen blev holdt af De Gaulles barnebarn, alt imedens regnen silede ned, og blæsten fik bannerne til at blafre voldsomt.

Efter de indledende taler gik fanebærerne ind igennem en portal i muren, derefter blev vi vinket frem, og fulgte efter op ad en høj trappe, der førte hen til henrettelsespladsen, der lå i en dyb gryde med høje skrænter udenom. Ovenfor på skrænterne havde fanebærerne taget plads.

Foran mindesmærket på henrettelsespladsen for 4500 franske patrioter stod KZ-fangen, orkesteret spillede, der blev holdt taler. Til sidst blev der lagt krans. Det regnede kraftigt under hele ceremonien.

Rejsen til Frankrig

Tekst: Edith Johansen og Tage Høgsgaard
Foto: Svend Aage Andersen

Bestyrelsen for Landsforeningen Gestapofangernes Sjællandsafdeling havde i april måned arrangeret en rejse til Frankrig. 41 deltagere havde tilmeldt sig denne rejse - som Viking Nordturist stod for.

For at give læserne af vort blad Pigtråd et overblik over denne kammeratlige og interessante rejse, som gav alle deltagerne en uforglemmelig oplevelse, vil vi nu følge den fra dag til dag.

Tirsdag den 9. april

modtes 41 deltagere på Rådhuspladsen i København - det var en råkold formiddag, men gensynsglæden varmede op - mange mennesker var mødt frem.

Præcis kl. 12 var alle mødt op foran Rådhuspladsen, hvor der blev holdt 2 minutters stilhed.

Derefter gik vi ind i rådhuset til monumentet, hvor Jens Thomsen bød velkommen.

Hovedtalen blev holdt af overborgmester Egon Weidekamp. Herefter blev der nedlagt en krans og man sang sidste vers af Altid frejdig.

Kl. 12.30 tog man afsked med de pårørende. Alle indtog deres pladser i en af Viking Nordturists busser - man begyndte straks turen til Rødbyhavn. Undervejs ved Vordingborg blev vi ønsket en god tur. Inger og Mogens stod ved et vejkrøds og vinkede med Dannebrog. På overfarten fik vi følgeskab af Sonja og Lauritz Kjøngerskov.

Til Minden ankom vi ved 21-tiden.

Bagefter defilerede vi forbi mindesmærket ved portalen, hvor der var flere kister, indhyllede i det franske flag.

Om eftermiddagen besøgte vi Notre-Dame kirken. Den var meget imponerende, hertil var afsat 2 timer.

Kl. 16 mødtes vi derefter ved »Memorial to the martyrs of deportation«, en underjordisk krypt, mindesmærke for 200.000 franske patrioter, der omkom i KZ-lejrene. Kransenedlægningen skete næste dag kl. 9.

Fra krypten drog vi våde og forkomne til Avenue des Champs Elysees, hvor vi atter skulle mødes med de franske modstandsgrupper.

Den danske ambassadør i Paris Bent Andersen, havde givet tilsagn om at deltage i højtideligheden ved Triumfbuen, og sluttede sig til os her.

Kl. 18 startede processionen til den ukendte soldats grav ved Triumfbuen. Forrest i optoget militær-orkesteret, derefter fulgte en komité, der bar kransene og de overdimensionerede blomsterdekorationer. Umiddelbart efter de 500 faner, herefter den danske gruppe med Dannebrog i spidsen, værdigt ført af Svend Larsen. Tusindvis af franskmænd sluttede optoget, som i regn og blæst bevægede sig mod Triumfbuen.

Orkestret stillede op under Triumfbuen, imedens fanerne blev ført igenem og stillede op i to rækker ved Den ukendte Soldats Grav. Foran stod KZ-fangen. Flammen blev tændt, der blev holdt taler, hvorefter kransenedlægningerne fandt sted.

Formanden Jens Thomsen nedlagde en krans for de danske gestapofanger. Under hele højtideligheden blev Dannebrog holdt højt og lyste dejligt op imellem de franske farver.

Fredag den 12. april

kørte vi til den underjordiske krypt. Jens Thomsen holdt en kort tale. Jens Erik nedlagde kransen, man sang *Altid frejdig når du går*.

Chaufføren foreslog nu en rundtur i Paris, der endte ved Sacré-Cœur kirken og Place de Tertre. Vi havde en vidunderlig formiddag, vejret var godt, og vi fik et fint indtryk af den store by, Byernes By, med de mange interessante bygninger, de brede boulevarder, Seinen og dens mange broer.

Om eftermiddagen var der tur til slotet Versailles. Atter en oplevelse af de store.

Lørdag den 13. april

Dagen var vor egen, og den blev udnyttet på mange måder.

Bestyrelsen nedlagde en krans for de jødiske martyrer.

Søndag den 14. april

Medens bussen kørte ud af Paris i den gryende morgendis lød morgensangen I østen stiger solen op fra et veloplagt rejseselskab. Vi opdagede, at vi egentlig havde savnet hinandens selskab temmelig meget i dagene i Paris, så vi nød alle at være tilbage i folden igen.

Sønderjysk, sjællandsk, fynsk og jysk i livlig snak og hopla, vi var parate til nye indtryk.

Vi skulle til Verdun, først Reims, d.v.s. Reims kom vi hurtigt udenom. »Vi kan jo ikke se det hele,« proklamerede formanden, og disse visdomsord måtte vi jo sande senere på dagen.

Verdun 1. verdenskrigs slagmark, var det endelige mål for denne dags udflygt, senere om aftenen indkvartering. En halv snes kilometer før Verdun kørte vi ind på »den hellige vej« - en vej der var anlagt af franskmændene for hurtigere at kunne føre krigsmateriale frem til fronten ved Verdun.

Ugentlig blev der på denne hellige vej befordret ca. 3500 lastvogne - indtil 90.000 mand og 50.000 tons materiel.

Undervejs så vi det store monument, der var rejst her.

Kl. 11 nåede vi byen Verdun, som vi kørte igennem, dog ikke uden at lægge

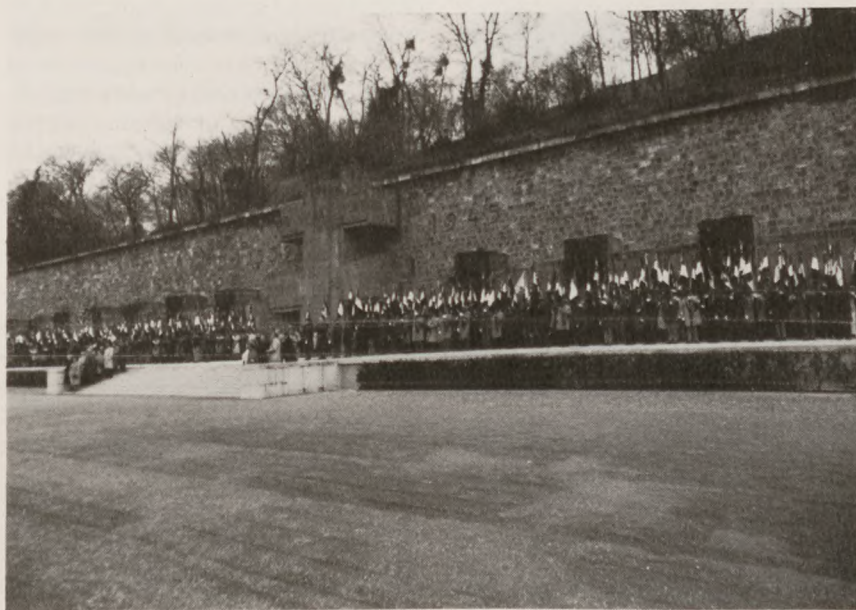
Dannebrog foran Triumfbuen i Paris.

mærke til de mange mindesmærker og krigskirkegårde, hvor franske og amerikanske flag vajede.

Nogle km på den anden side af Verdun kørte vi jævnt opad, for lidt efter at køre ind på det vældige område, selve slagmarken. Hele området ligger fredet hen - selv de store granathuller, der ligger side om side, samt skyttegravene er uberørte.

Vi så de store mindesmærker af André Magnissot - den jødiske mur - den sovende løve - og der kunne nævnes flere.

Vi kørte direkte hen til bajonet-

Fra mindehøjtideligheden på Mont Valisien. Modstandsgrupperne var mødt frem med 500 faner.

Ved Triumfbuen var fanerne opstillet i u-form.

graven, hvor franske soldater i ødelagte skyttegrave blev begravede, stående lodret med deres bajonetter ragende op over jorden.

Herfra kørte vi videre til Benhuset - et stort imponerende bygningsværk, med bl.a. egen kirkesal. I midten ragede det store klokketårn op. Fra trappeafsatsen havde man - nedover det svagt skrånende terræn - udsigt over hele kirkegården, der skjuler de jordiske rester af mere end 130.000 ukendte soldater. Kors efter kors står i snorlige rækker, og det uanset synsvinkel, og ved hvert kors var der en rose. Et uforglemmeligt syn.

Alt er rent og vedligeholdt. Har man først været der, og derefter læst bogen om slaget ved Verdun, forstår man bedre, at der stadig fra hele verden valfarter til stedet, og man i stille andagt ved mørkets frembrud sammen tænker på de ialt 400.000 dræbte.

*

Undervejs til Strasbourg fortalte Edith Knudsen om EF-parlamentet, som vi jo skulle besøge, en meget udførlig og interessant beretning.

Mandag den 15. april

Dagen var helt vores egen. Nu skulle vi nyde Strasbourg, denne dejlige rene og smukke by, med de meget gamle bygninger.

Denne dag glemmes heller ikke.

Tirsdag den 16. april

Vores dronning Margrethes fødselsdag. Vi sendte alle vores tanker til Danmark med vores lykønskninger.

Tirsdag var uden tvivl en dag, vi alle havde set hen til med stor forventning. Vi skulle nemlig på besøg i Europa parlamentet.

Udhvilede og med denne store oplevelse foran os, mødtes vi særdeles morgenfriske ved bussen kl. 8.30 - det føltes som alles øjne strålede af spænding.

Køreturen var ikke ret lang, kl. 8.45 havde vi bygningen foran os. Der var livlig aktivitet af både biler og gående, så vi måtte køre lidt derfra for at parkere.

Kl. 9 gik vi op ad trappen, som var omkranset af alle de tilsluttede landes flag, som i den svage morgenbrise blafrede let.

Alle disse farvestrålende flag og den smukke arkitektoniske bygning imponerede os alle. Man stod simpelt hen stille og betragtede den fra alle sider.

Vi blev modtaget af den danske politiker Vagn Heiselberg, som bad os tage plads. Herefter fik vi udleveret hæfter og brochurer, som med dansk tekst fortalte os om Europaparlamentet. Ligeledes blev der til hver udleveret et adgangskort, som var nødvendigt for at kunne komme ind i selve mødesalen.

Spændte var vi. Ved garderoben blev ikke alene overtøjet afleveret, men også alle fotografiapparaterne, idet der var strenge påbud om ikke at fotografere.

Der var et vældigt og interessant liv her i den store forhal, hvor vi efterhånden var spredt - ikke mindst for at følge den aktivitet, som naturligvis opstår, når folk fra så mange nationer mødes. Men omsider fandt vi dog hinanden, og sammen gik vi hen til kontrolløren, afleverede adgangskortet, hvorefter en elevator med plads til 15 førte os op, og vi kom ind i mødesalen.

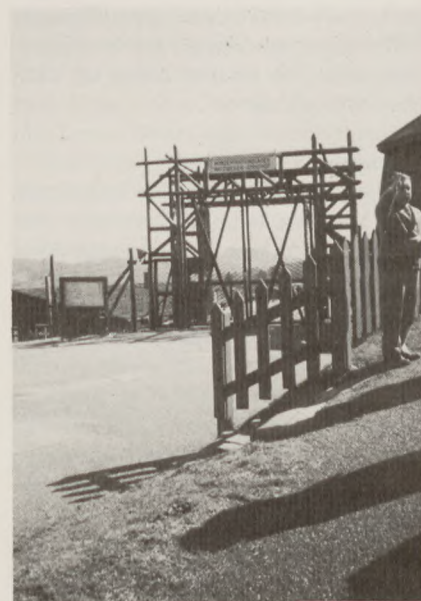
Med øjne som på stilke gik vi nu nærmest sidelæns ind mellem stolerækkerne og satte os - nej ikke på træstole, men lænestole, polstret med blåt velour.

Inden vi gik ind, var vi blevet orienteret om, hvordan vi skulle forholde os, så det første, vi gjorde, var at få hovedtelefonerne anbragt, og ved hjælp af en drejeknap stillede vi ind på den danske oversættelse.

Kort pause, hvad var nu det? Hovedtelefonen var tavs.

Fra salens højtaler hørte vi nu en dansk stemme. Det viste sig at være Henning Christophersen. Et dansk indlæg, som vi alle syntes ville være morsomt at overvære, var blevet opfyldt. Vi hørte dog ikke det sidste, for pludselig var vor besøgstid forbi, og vi blev ført ud.

Godt mætte gik vi nu over til Josephines lystslot også beliggende i parken, her ville danske medlemmer af parlamentet møde os. På daværende tidspunkt var vi uvidende om, hvem der kom. Noget overraskede blev vi, da TV pludselig begyndte at slæbe kasser og lamper ind, for lidt efter at sætte det op.

Indgangen til KZ-lejren Natzweiler-Struthof, 30 km syd for Strasbourg.

Ved krematorieovnen i Natzweiler-Struthof. Til venstre Jens Thomsen. Til højre ambassadør Erling Quaade.

Claus Toksvig kom nu til syne i døråbningen, og med taktfaste klapsalver fulgte vi ham på plads.

Med filmfolkene i arbejde lyttede vi nu til Claus Toksvigs indlæg, som sluttede med interview i TV med et panel, bestående af Claus Toksvig, Svend Larsen og Edith Amstrup.

Næppe var Claus Toksvig ude af syne, før vi fik besøg af Vagn Thygesen, overtolken. Atter en gang lektion om parlamentet, men denne gang på en meget humoristisk måde.

- Undskyld, lod der pludselig, - men man er måske ikke klar til at modtage mig? - Ok-jo, svarede Vagn Thygesen, - bliv her bare, det varer kun et øjeblik.

Det var såmænd Erhard Jakobsen, der med håret hængende nedover panden var kommet brasende ind.

At det var denne farverige person vakte ikke alene begejstring, men også munterhed, og man lyttede igen spændt til, hvad han nu havde at fortælle, ligesom der bagefter var en vældig spørgelyst.

Men netop som det gik allerbedst, måtte Erhard Jakobsen forlade os, da han skulle til et møde i parlamentet.

Onsdag den 17. april

blev vi vækket med solen strålende fra en skyfri himmel.

Ved morgenbordet diskuterede man gårsdagens oplevelser, men da vi kl. 9 tog plads i bussen, var interessen dog samlet om dagens udflugt til KZ-lejren Struthof.

I bussen var også den danske ambassadør Erling Quaade, som man tidligere efter eget ønske havde lovet deltagelse i denne tur. Nok havde ambassadøren foresat Struthof-lejren, men han havde udtrykt ønsket om at mærke atmosfæren sammen med os.

Professor Carl Å. Nørgård fra Århus Universitet, tidligere modstandsmand, var på besøg i Strassbourg, tog endvidere med os i bussen. Veloplagte kørte vi gennem Strassbourg og lagde den direkte kurs mod Struthof, som lå ca. 30 km syd for Strassbourg, en lille times kørsel.

Med ambassadøren som vejviser, skulle der ikke kunne opstå problemer, men alligevel kom vi på afveje, for medens ambassadøren over højtaleren fortalte om Alsace-Loirrairie, glemte chaufføren at dreje fra. Det blev først opdaget længere fremme, og så fortsatte vi. Efter nogen tids kørsel i det meget smukke og afvekslende landskab, kørte vi nu jævnt stigende opad. Et par steder var kurverne så skarpe, at vi måtte bække, før vi kunne komme rundt.

At vi var på rette vej, fortalte vejskiltene os, men der var næsten gået en time ekstra, før vi blev gjort opmærksom på, at vi var nær lejren, idet vi i et sving til venstre for os så en bronzestøbning af en liggende muselmand. Med øjnene rettet fremad blev vi konfronteret med et uhyggeligt syn: Tårnet, porten og pigtråd.

Langsomt kørte vi frem til parkeringspladsen, ingen havde åbenbart lyst til alene at gå nærmere lejren, for alle blev omkring bussen. Svend fik fanen gjort klar, Julius havde fået overdraget den ære at nedlægge kransen. Med dem i spidsen sluttede vi andre op, gik frem til mindemonumentet, der var placeret udenfor lejren.

Svend førte fanen ind i det store halvrunde monument, herefter trådte Julius frem, gik opad trappen og nedlagde kransen, efterfulgt af 2 minutters stilhed. Derpå sang vi sidste vers af Altid frejdig. Så vendte vi os om og så nedover selve lejren. Den var aflang, ikke særlig stor, placeret på en stærk skrånende bjergskrånning, med en enorm udsigt herfra 700 m højde, lejrens omrids kunne følges af det elektriske 2-radede pigtrådshegn.

Ved lejrens indgang blev vi modtaget af en fransk guide. Han fortalte os senere, at han under krigen boede nedefor bjerget, og ved krigens slutning var 10 år gammel. Hans kendskab til lejren og

den deraf følgende beretning for os, var rystende.

Lejrens kapacitet var 12.000.

De ialt 17 barakker, hvoraf de 4 stadig var intakte, var bygget på afsatser, og lå 2 og 2 ned ad bjergskrånningen.

Appelpladsen, hvor også galgen var anbragt, var selvfølgelig placeret øverst. Guiden førte os rundt i lejren, standsede flere gange op, ivrigt og stærkt engageret, fortalte han om al det barbariske, som de tyske SS-soldater havde forvoldt.

Guiden sluttede rundvisningen ved de 2 barakker, der lå nederst, henholdsvis cellebarakken og krematoriebarakken, med ovn og torturbænk. Begge barakker blev låst op for os, og guidens beretning her blev flere så utilpasse over, at de gik ud af barakken.

Med et sidste blik udover lejren gik vi beklemt tilbage til bussen.

Fra lejren kørte vi nu stadig opad, undervejs så vi stenbruddet, hvor fanerne fra lejren havde arbejdet.

Vejret var klart, solen skinnede, i en højde af 1100 m kørte vi igennem sne-dækkede områder. Men inden længe gik det atter nedad, og snart frydedes vi over at se lange alleer med udspungne japanske kirsebærtræer.

Om aftenen gæstede vi den danske ambassadør i Strassbourg. Kl. 18 blev vi modtaget af ambassadør Erling Quaade og hans frue samt gæster fra ambassaden.

Formanden Jens Thomsen overrakte på selskabets vegne en stor smuk buket blomster.

Ved den underjordiske krypt lagde Jens Erik den danske krans.

fra Neuengammeferien berettes om højtideligheden ved Helligåndskirken.

Dachauklubben oplyste, at der er anmeldt 40 deltagere til busrejsen til Dachau.

Bernth Johannesson oplyste, at han af

den socialistiske gruppe i Europaparlamentet var indbudt til en højtidelighed i KZ-lejren Natzweiler-Struthof.

Birgit Fischermann omtalte den af radioen planlagte udsendelse om den danske nazisme. Udsendelsen er på grund af protesterne foreløbig blevet udsat.

forskellig ny udsmykning. Der er for tiden kun 8 af vore folk deroppe. Derfor ser vi gerne lidt mere omtale. Takkede for Fangesammenslutningens julegave ligesom han takkede foreningerne, der besøger plejehjemmet.

Viggo Hansen, Esbjerg, oplyste, at der 4. maj indvies en mindelund med navnene på ca. hundrede omkomne fanger, modstandsfolk og krigssejlere fra Esbjerg.

Helge Kierulff omtalte hædersgavens forhøjelse. Rejste spørgsmålet om, hvad der bliver af minder om besættelsestiden, når vi er borte. Henviste til det initiativ, børn af Stutthoffanger har taget med henblik på at samle materiale om Stutthof og bevare mindet om denne lejr.

Det må også kunne gøres for andre lejres vedkommende og derved bidrage til at bevare mindet om det, der skete i de år.

Solveig Skjøtt redegjorde for arrangementet i Ryvangen 4. maj og det efterfølgende fakkeltog.

Poul Nielsen gav en række oplysninger om bladet, hvis drift lige akkurat løber rundt økonomisk. Overskuddet skyldes stort set renteindtægten. Det er vigtigt, at alle hjælper med at bevare abonnenterne og også med at skaffe nye læsere.

Evald Lægteskov, Odense, berettede om den københavnske såkaldte 4. majkomité's mislykkede forsøg på at få fodfæste i Odense.

Bernth Johannesson gav beretning om Rekreationsfonden. Der er nu færre ansøgere og der er sidste år bevilget 26 tilskud, der har kostet ca. 60.000 kr. Indtægtsgrænsen for at få tilskud er sat til et beløb, svarende til en rente på 100% i henhold til erstatningsloven.

Rich. Andersen oplyste om den fynske modstandsbevægelses fælles arrangement den 4. maj på Frøbjerg Bavnehøj. Den 5. maj foretages kranse nedlægninger flere steder i Odense.

Kaj Wadsbach roste bladet. Vi kunne roligt forhøje prisen for det gode blad.

Arnold Jensen, Kibæk, rejste spørgsmålet om Folkeferies behandling af invalider. Var glad for bladet, men savnede omtale af de deporterede grænsendarmer. Opfordrede til støtte af initiativet, der er taget for at rejse mindesmærke for faldne sovjetborgere i 2. verdenskrig i lighed med mindesmærkerne ved den franske invasionskyst.

Ingemann Berthelsen omtalte Stutthofudstillingen, der var skabt af Stut-

Fangesammenslutningens årsmøde med livlig og positiv debat

Fangesammenslutningen holdt den 28. marts ordinært årsmøde i København. Formanden, Oskar Verner, bød velkommen, og udtalte mindeord for de i årets løb afdøde venner.

Til dirigent valgtes Rich. Andersen, Odense.

Beretningen

Derefter aflagde Oskar Verner beretning, hvis hovedindhold forud var tilsendt repræsentanterne. Et på sidste års møde stillet ændringsforslag til vedtægterne har været drøftet i det nedsatte udvalg. Et møde i bestyrelsen, hvor udvalgets konklusion blev forelagt, havde vist, at der ikke var stemning for at foretage ændring, hvorfor det blev foreslået Neuengammeferien at trække forslaget tilbage. Et tidligere rejst spørgsmål om tjenestemændenes erstatninger må søges løst gennem lovudvalget. Det går godt på de to Bernadottegårde. Vort blad kommer regelmæssigt, og der er godt samarbejde med redaktørerne, der løser opgaven på saglig og god måde.

Vi var repræsenteret ved genindvielsen af mindesmærket for Hvidstengruppen og højtideligheden i Gassum kirke samt den efterfølgende sammenkomst på Hvidsten Kro. Hele dette arrangement var organiseret af Gestapofangernes Randers-afdeling på en fortrinlig måde. I arrangementet deltog en række kammerater fra hele landet.

Herefter omtaltes foranstaltningerne i forbindelse med den forestående 40-års dag for befrielsen, herunder det medlemsarrangement, Fangesammenslutningen afholder i Rådhushallen i København forud for folkemødet på Rådhuspladsen. I forbindelse med det internationale arbejde oplystes det, at bestyrelsen for Fangesammenslutningen har bevilget 3000 kr. som tilskud til, at Theresienstadtforeningens formand Birgit Fischermann kan deltage i en international, jødisk kongres i Israel.

Formanden takkede sluttelig foreningerne og bestyrelsen for godt og kammeratligt samarbejde og for den hjælp og støtte, han altid får til at løse problemerne.

Debat om beretningen

Jacob Jensen gav en række oplysninger om Bernadottegården i Roskilde. Alle vore 30 pladser er nu optaget af vore folk. Der er stadig en kort venteliste for at blive optaget. De påbudte spareforanstaltninger betyder, at vi skal spare ca. 700.000 kr. årligt, men det lykkes at klare det uden væsentlige forringelser. Vort samlede årsbudget er nu på 24 millioner kroner.

Axel Lauritzen takkede for beretningen og oplyste, at Dronning Ingrid ønsker at overvære 4. maj-højtideligheden i Ryvangen.

Frode Toft omtalte arbejdet i Frihedsfonden og gjorde opmærksom på, at fonden ved dødsfald er parat til at yde forskud til enkerne i den tid, det varer at få enkesagerne gennemført i Sikringsstyrelsen. Omtalte endvidere planerne for højtideligholdelsen af 40-års dagen. Der er ikke lagt vægt på pompøse arrangementer, men på, at befrielsen fejres og markeres af hele landets befolkning. Omtalte også bladet, hvor vi fastholder den hovedlinje at afvise kontroversielle debatter om politiske problemer og interne foreningsanliggender.

Alfred Bertelsen, Århus, sagde, at tjenestemændene rent faktisk ikke er dårligere stillet end andre. Det problem, der må søges løst, er tjenestemændenes urimelige samordningsfradrag.

Ib Lærche, Neuengammeferien, udtalte, at Neuengammeferien ikke ønskede fortsat debat om det sidste år fremsatte vedtægtsforslag. Vi har glemt den sag.

Villy Mørk Jensen berettede om Bernadottegården i Hadsund, hvor det går godt. Der er i det sidste år skænket

hoffangernes børn. Vi var lidt skeptiske, men de klarede det flot. I skulle få jeres unge til også at tage initiativer.

Birgit Fischermann omtalte den kongres i Israel, hun skal deltage i.

Til sidst svarede Oskar Verner på de rejste spørgsmål, der vil blive nærmere overvejet i bestyrelsen. Oplyste, at til en forestående international højtidelighed i Sachsenhausen er indbudt ungdomsrepræsentanter. Lovede at rette henvendelse til Dansk Folkeferie. På baggrund af det tilløb til splittelse, der havde været omkring 40-års dagen i København, fastslog Oskar Verner, at Fangesammenslutningen er en tværpolitisk organisation, og den holdning vil vi fastholde og ikke lade ødelægge af politiske intriger.

Beretningen blev derefter enstemmigt godkendt.

Regnskab og valg

Bernth Johannesson forelagde regnskabet, der godkendtes enstemmigt.

Formanden var i henhold til vedtægterne på valg, og Oskar Verner genvalgte med akklamation. Revisorerne Ehgon Nielsen og Jacob Jensen samt suppleanten Gotlieb Hansen blev ligeledes genvalgt.

Også lovudvalget blev genvalgt. Heri er Fangesammenslutningens repræsentanter Oskar Verner (Sachsenhausen), Poul Brandt (Theresienstadt), Jacob Jensen (Bernadottegården, Roskilde), Hans Andersen (Buchenwald) og Alfred Bertelsen (Erhvervshæmmede).

Under »Eventuelt« havde flere ordet.

Mogens Pedersen gav oplysninger om en rejse til Ungarn, arrangeret af Bernadottegårdens Venner i Roskilde.

Axel Lauritzen orienterede om 4.-5. maj arrangementer i Lyngby.

Helge Kierulff oplyste, at Stutthofforening har en bustur til Stutthof, hvor man deltager i den polske organisations højtidelighed på 40-års dagen den 10. maj.

Poul Nielsen gav nogle oplysninger om forholdene omkring mindesmærket ved Helligåndskirken.

Og så kunne Oskar Verner slutte med tak til dirigent og deltagere. Vi har haft endnu et godt årsmøde, der viser, at der stadig er liv i os. Der har været en god debat. Vi er glade for, at der tales om problemerne, og det siger jeg jer tak for. Endelig ønskede formanden alle god hjemrejse og held og lykke med forbedelserne af 40-års arrangementerne i maj måned.

Fangesammenslutningens 4. maj-højtidelighed

Den store hal i Københavns Rådhus dannede en fornem ramme om det medlemsarrangement, Fangesammenslutningen afholdt den 4. maj forud for folkemødet på Rådhuspladsen.

Trods de mange næsten samtidige arrangementer i hovedstadsområdet havde festarrangementet samlet henvendt 700 deltagere, og det var da også lykkedes festkomiteen med Birgit Fischermann og Lilian Olsen i spidsen at sammensætte et udmærket program, som alle var tilfredse med.

Den musikalske underholdning blev leveret af Københavns Brandvæsens Orkester under ledelse af dets populære dirigent Aage Bonde-Larsen. Ganske vist måtte et indledende musiknummer udsættes, da bilen med orkestrets node materiale var forsinket af et trafikuheld. Men senere blev orkestrets andel i det vellykkede program belønnet med forsamlingens klapsalver.

Københavns overborgmester Egon Weidekamp, der selv var aktiv i modstandsbevægelsen, bød Fangesammenslutningens medlemmer hjerteligt velkommen, hvorefter Fangesammenslutningens formand, Oskar Verner, takkede overborgmesteren for de venlige ord. Samtidig bød Oskar Verner velkommen til den store forsamling og de

indbudte repræsentanter for Bernadotte-detachementet.

Det kunstneriske program blev indledt af kgl. operasanger Ulrik Cold, der sang to smukke danske sange og blev takket med et kraftigt bifald.

Festtalen blev derefter holdt af Frihedsfondens formand, overlæge Jørgen Kieler, der selv er tidligere KZ-fange. Talens ordlyd vil blive bragt i næste nummer.

Så læste skuespilleren Helge Scheuer under stor opmærksomhed en aktuell fabel »Fru Germania« af Kjeld Abell. Den udmærkede oplæsning gjorde stor lykke og hilstes også med kraftigt bifald.

Herefter var det operasangeren og skuespilleren Poul Bundgaard, der underholdt forsamlingen med nogle populære operettesange. Også han blev takket af forsamlingen med bifald.

Og så kom Universitetskoret Lille Muko (det særprægede Muko-navn har intet at gøre med køer, men er oprindeligt en sammentrækning af Musikstuderende Kor). Koret høstede stort og fortjent bifald for en afdeling danske sange, der fik en meget smuk udførelse af koret.

Til sidst sang hele forsamlingen stående - og med brandmandsorkestrets musikledsagelse - Frihedssangen.

Derefter samledes man ved de lange borde i hallens sider, hvor kommunen var vært ved et traktement med smørbrød og øl, således at deltagerne efter at have spist sig mætte og beset Rådhushaven, der ikke til daglig er åben, kunne gå ud og deltage i folkemødet på Rådhuspladsen.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Årsmøde ved Flensborg fjord

Årsmødet i Kammeraternes Hjælpesfond blev afholdt i og ved feriehuset på Kegnæs i dagene 10.-11. maj. Til slutningen var meget fin, idet alle bestyrelsens medlemmer sluttede op med ledsager. Dog var to forhindret, men de havde begge fremsendt hilsener til mødet.

Fredag aften bød formanden, civilingeniør Mogens Dyre velkommen. Han udtrykte sin glæde over det gode forløb af 4. maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen. Der er her tale om en tradition, som

vi bør holde vedlige og støtte mest muligt, sagde han.

Med vikingskib

Under det efterfølgende kammeratlige samvær holdt Carl Otto Larsen et fremragende foredrag, ledsaget af et stort antal farvedias. Foredragets titel var: Kapsejlad på Hudsonfloden med spejderbygget vikingskib.

Carl Otto Larsen, der under besættelsen selv var aktiv modstandsmand - forøvrigt søn af Neuengammefange post-

Kegnæs den 10. maj. Kammeraternes Hjælpefond holdt årsmøde, og i en pause fik Solveig Skjøtt og Mogens Dyre en lille samtale.

mester Larsen, Augustenborg, - havde samlet en flok unge, og i fællesskab havde de under hans ledelse bygget et vikin-geskib ved hjælp af samme slags redskaber, som vikingerne betjente sig af.

Vi blev alle fyldt med beundring for hans enestående indsats.

Lørdag formiddag startede forretningsudvalget sit møde ret tidligt på dagen, og kl. 10 samledes hele bestyrelsen til møde i feriehjemmet. Storstuen er jo ret rummelig.

Formanden, Mogens Dyre karakteriserede det forløbne år som et roligt år. Efter forslag af Hans Andersen vedtog man en afrundet formulering af §11, hvor det kræves, at bestyrelsens medlemmer skal have været arresteret eller deporteret. Fremover kan også andre modstandsfolk blive medlemmer af bestyrelsen, hvis de kan ofre tid og kræfter på arbejdet.

Feriehjemmet optaget 40 af årets 52 uger

Preben Feddersen, der forestår fordelingen af pladserne på feriehjemmet på Kegnæs oplyste, at 78 ansøgte i år om ophold på Kegnæs, 38 fik afslag, da passende tidspunkt ikke kunne findes, eller at de havde været på Kegnæs indfor de senere år.

Af de 40 tildelte ugeophold faldt 22 på tidligere gæster og 18 på helt nye. Af de 40 havde 27 været i KZ-lejr eller fængsel i Tyskland, 7 været i dansk fængsel eller lejr. 2 langtidsillegale og 4 i allieret tjeneste under krigen.

De 40 tildelinger omfatter ialt 214 personer.

Hans erfaring var, at det var en glæde at arbejde med sagen.

Kassereren H.P. Skjoldborg, Sønderborg fremlagde det reviderede regnskab, der blev godkendt. Han oplyste endvidere, at Kammeraternes Hjælpefond nu er optaget i Fondsregistret. Det har påført os en udgift, der dog er til at bære.

Om bladet Pigtraad-Gestapofangen gav Johannes Fosmark en del oplysning-

ger. Året er forløbet i et positivt og gnidningsløst samarbejde, idet der i al fordragelighed er fundet løsninger på alle opståede problemer - til gavn for bladet og fællesskabet. Det budget, der har været udarbejdet af det fælles bladudvalg, har været overholdt. Bernt Johannesson videregav en del oplysninger fra bladets regnskabsfører, Poul Nielsen om bladets økonomi.

Ny kasserer fra nytår

Efter reglerne var bestyrelsen på valg, og det blev genvalg. Dog ønskede kassereren H.P. Skjoldborg aflastning. I hans sted valgtes Poul Brandt. Han tiltræder 1. januar 1986.

Der blev fremsat forslag om at markere 40 års-dagen for stiftelsen af Kammeraternes Hjælpefond. Man vedtog at holde næste årsmøde lørdag den 10. maj i Odense.

Om højtideligheden i Mindelunden i Ryvangen blev der udtalt mange anerkendende ord. Man fandt, at højtideligheden var vellykket både hvad indhold, forløb og tilslutning angår.

Mens bestyrelsen holdt møde var ledsagerne på rundtur i den idylliske egn. Man besøgte lokale kunsthåndværkere.

Årsmødet var begunstiget af et virkeligt skønt forårsvejr. Det var præget af en god kammeratlig stemning. *F-k*

Kegnæs den 10. maj. Overlærer Preben Feddersen og general F.B. Larsen drøfter situationen.

ROSER TIL BUCHENWALDKLUBBEN

Jeg havde engang en chef af den gamle skole, der syntes, at det var flovt og lidt latterligt, at man også roste voksne mennesker, bare fordi de gjorde deres job godt.

Men det er jo sådan, at lidt ros på rette sted gør godt og kan få selv de hårde jobs til at synes lidt lettere. Og dette blads spalter er vel det rette sted til at rose Buchenwaldklubbens bestyrelse for en god idé og et forbilledligt arrangement.

Man har erkendt, at det gennem årene har knebet en del med kontakten til medlemmerne vest for Storebælt, men det har indtil nu ligget tungt med muligheden for at ændre denne beklagelige kendsgerning. Men den gode ide har set dagens lys: Bestyrelsen ofrer tid og penge på en række kammeratskabsmøder i hovedlandet.

Vi er 15 medlemmer af Københavns-

Fra Buchenwaldklubbens sammenkomst for de sydjyske medlemmer. Det store selskab samlet uden for et af feriehusene i Løjt. (Foto: J. Skjørlund)

klubben i det sydjyske område, og bestyrelsen inviterede til et sådant møde den 8. maj på et af landsdelens allersmukkeste steder, nemlig Dansk Folkeferies Feriecenter i Løjt nord for Åbenrå.

Ti af medlemmerne mødte forventningsfulde op - otte med damer - og blev modtaget på det varmeste af bestyrelsen, også med damer. Indtil frokosttid hyggede vi os gevaldigt sammen i hus nr. 329, der summede af veloplagt snak.

En spadseretur i det vidunderlige terræn gav lidt bedre plads til maden, der oven

REPRÆSENTANTSKABSMØDET I LANDSFORBUNDET

De fire Buchenwaldklubber (København, Odense, Århus og Aalborg) holdt repræsentantskabsmøde i Aalborg mandag den 13. maj. Der blev udtrykt stor tilfredshed med de arrangementer af forskellig art, der fandt sted flere steder i landet i anledning af 40 års dagen for det tyske overfald på politiet. Ikke mindst var der glæde over de omfattende arrangementer i København og den værdige måde, hvorpå de var blevet afviklet.

Fra Københavnsklubbens side skitserede man visse planer for markering af klubbens 40 års stiftelsesdag den 19. september 1985, og også de andre klubber havde planer i anledning af denne 40 års dag.

Til trods for, at klubberne principielt ikke optager andre medlemmer end gamle Buchenwald-häftlinge, og til trods for, at næsten 30 medlemmer er afgået ved døden i det forløbne år, er medlemstallet for de fire klubber ikke formindsket, men ialt 537, hvilket er nøjagtig det samme som ved sidste repræsentantskabsmøde. Vi hilser de næsten 30 nye medlemmer velkommen og glæder os over, at flere og flere gamle Buchenwald-häftlinge ønsker at slutte op om klubberne og deres aktiviteter.

HA.

Fra Buchenwaldklubbernes repræsentantskabsmøde den 13. maj. Efter blomsternedlægningen ved mindepladen på Aalborg politigård foregik mødet i Aalborg-formanden, Gunnar Hansens sommerhus ved Hals. Her er repræsentanterne for de fire klubber (med damer) fotograferet udenfor huset. (Foto: Robert Nielsen)

i købet viste sig at være noget af det opløsteste. Hvis der er noget, der hedder sådan. Den Åbenrå-slagter kan sit kram - også ros til ham.

Sidst på eftermiddagen blev der sat punktum for en virkelig dejlig oplevelse - kunne det rent praktisk have ladet sig gøre, var vi gerne blevet et par dage. Alle atten gæster er enige om, at vi med forventning ser frem til næste gang, bestyrelsen kaldet til et lignende møde.

I har virkelig fortjent vore roser!

Rødkjær, Kolding

DACHAU

DACHAU MARKEREDE SIN RUNDE DAG

Gunni Nielsen, Grindsted, var ikke selv deporteret, men han var med i Dachau i april 85 og beretter.

Dengang i 1945, da det atter gik nordpå, hjem til Danmark, var der nok ingen, der tænkte, at om 40 år ville en bus være på vej sydover med Claus ved rattet og Evelyn Pedersen som rejseleder, for at bringe 21 tidligere hæftlinge med ægtefæller, et enkelt barn - (undskyld udtrykket, Hanne!) - samt to gæster, nemlig Torben Nielsen, Bernadottégården, Roskilde, samt undertegnede til KZ-lejren Dachau, for at mindes og højtideligholde befrielsen af lejren den 29. april 1945.

Turen startede fredag kl. 6.30 fra København mod Gedser. Da vi kørte over Storstrømsbroen, kørte vi ved siden af et godstog, hvor der blandt de nye og moderne godsvogne var netop sådan en af dem, med plads til 6 heste eller 53 mand, ja, det var replikken fra side- manden. Lige efter blev der omdelt en beskrivelse af 12 dages turen, og man må nok sande, at rejseformen og forplejningen er ændret en del siden da, for slet ikke at tale om rejsetiden.

Om der blev sunget i kreaturvognen dengang, ved jeg ikke, men her i bussen var der fællessang efter omdelt sangblad, så tonerne til melodien fra Horserødsangen gjaldede. Dog var teksten lavet til turen - og ganerne kunne læses - der var øl »ombord« i bussen. Dengang kunne der gå flere dage imellem, man fik vand.

Afgang fra Gedser kl. 10, ankomst til Travemünde kl. 14.20. Her så vi østgrænsen for første gang, med tårne og vagter. Vi kørte hurtigt derfra ned gennem Tyskland til Hildesheim, hvor vi

overnattede. Straks lørdag morgen fortsatte vi til Ingostadt, 70 km fra Dachau, hvor vi ankom ved 18-tiden. Efter aftenmaden gik vi en tur i byen, hvor vi endte på en mellemting mellem et konditori og et diskotek med mange unge mennesker, men med meget lidt dans.

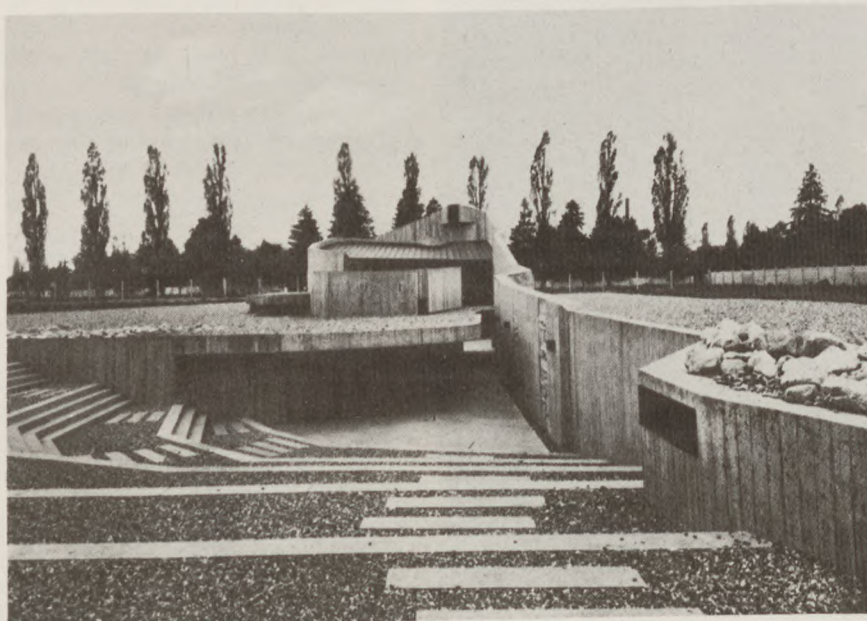
Realistisk, tysk boghandlervindue

På turen rundt i byen så vi en boghandlers vinduer, specielt pyntet i anledning af »Kriegsende 8. Mai 1945«, og her blev der ikke lagt skjul på noget om nazitidens rædsler. Jødeforfølgelsen og livet i KZ-lejre var emnerne i flere af de udstillede bøger.

Søndag morgen kørte vi så til Dachau og overværede gudstjenesten i Det evangeliske kapel, hvor en ung præst af polsk afstamning blev indsat. Der medvirkede også et såkaldt tysk basunorkester. Det var en meget gribende højtidelighed, hvor mange unge mennesker var blandet imellem forsamlingen, men stilheden - andagten - respekten for det, som skete, gav en samhørighed mellem de tilstedeværende, så nationaliteterne flød sammen om troen, Gud og håbet om, at *det* ikke må ske igen. Efter gudstjenesten mødtes vi ved krematoriet, sammen med katolikker og jøder, som også havde haft gudstjeneste i deres kapper, for at gå i procession til appelpladsen til den officielle kransnedlæggelse. Forrest mange faner, derefter 2 mand, iført fangedragter og et orkester, der dog kun rørte trommerne, herefter alle deltagerne - 20.000, hvis man skal tro de tyske aviser. Efter talerrækken begyndte kransnedlægningen. Først Bundespræsidentens, Regeringens og delstaten, så kom alle nationers officielle krans, og sidst fangeorganisationer fra 26 lande - fra Danmark var der to krans, en fra Regeringen - nedlagt af konsul Ingemann Larsen, München - og en fra Dachau-klubben, nedlagt af formanden, Povl Nielsen, København.

»Jeg glemmer det aldrig«

Jeg gik uhindret ned til muren for at fotografere, og det var en underlig oplevelse at stå der og se. For de tre første kranses vedkommende, båret af politbetjente, fulgt af den person, som rettede båndene og stod ret - ikke et blink med øjet gjorde de, var tilsyneladende fuldstændig uberørt af situationen. De efterfølgende bar derimod tydelig spor af bevægelse, jeg syntes at se tyngden af deres kammeraters lidelser og gråden

Dachau-lejren ved München: Den protestantiske kirke ligger på lejrens område.

Dachaulejrens 40 års-dag havde sit eget emblem. Det havde teksten: »Aldrig mere«.

i øjnene. Jeg glemmer det aldrig. 163 kranser ialt, måske kun 160, der betød noget. Jeg ved det ikke!

Vi blev ikke i lejren, men kørte til en nærliggende by for at spise middag. Klokkeren var knap 15. Stemningen var lidt trykket. Efter hjemkomsten var der frit samvær på værelserne med snak og beretninger fra tiden i lejren. Ved 20-tiden mødtes vi på en nærliggende restaurant, hvor vi spiste, og i et tilstødende lokale dansede vi til en trio - men snakken gik over bordene, og minder blev oprisket. Det blev lidt sent for nogle. Men det blev en aften, som ikke kunne undværes. Der knyttedes bånd, som vil bære i fremtiden.

Mandag formiddag var til fri disposition, men hvor var det koldt. Mange ledte efter posthuset, men fandt det ikke. Det var flyttet på grund af ombygning. Så nogen i Danmark kikkede forgæves efter posten. Om eftermiddagen kørte vi atter til Dachau. Vi skulle møde konsul Ingemann Larsen og frue. De ville gerne høre mere om lejren. Besøget startede med kransedlæggelse på soklen ved blok 19. Med fanen sænket, udtalte Povl Nielsen mindeordene, som var skrevet af E. Beermann i 1975 og lagde kransen ved stenen no.

19. Herefter fortsatte vi til præsteblokken - blok 26 - hvor der var 2 minutters stilhed, fortsatte så til kapellet, hvor Poul Riis holdt andagt, efter salmen »Alt står i Gud Faders hånd«. Jeg ved ikke, om jeg forstod det. For mig lød det som: »Det må ikke ske igen - kæmp for det, men glem ikke Gud, så kæmp i kærlighed - du må ikke hade mennesker, så bliver du alene. Er der blot én, der siger dig tak, en som er afhængig af dig, er det ikke forgæves.« Da vi til sidst sang »Altid frejdig«, var der gråd i stemmerne, der var ligesom nogle dimensioner i et sådant øjeblik, som ikke kan forklares, det skal opleves, så kan der leves videre - selv i en verden af ondskab.

Også den danske konsul fik en oplevelse

Efter andagten skiltes vi med konsul Ingemann Larsen og frue. De var en oplevelse rigere og havde fået et større kendskab til KZ-lejre. Vi andre gik en tur rundt i lejren, som i store træk er intakt. Dog er der kun 2 af de 34 blokke tilbage, men soklerne er der med nogen på hver blok. Vi besøgte muselmanden og lagde buketter ved krematoriet, hovedvagten med jernlågen med indskriften »Arbeit macht frei«, museet, bunkeren og til sidst, fik vi forevist filmen fra livet i lejren. Som det sidste kørte bussen nogle få kilometer bort fra lejren til »Lichtenberg«, en høj, hvor godt 7.000 lig fra lejren blev kørt hen og begravet af byen Dachaus befolkning.

Befolkningen blev tvunget hertil af amerikanerne. Stedet kaldes i dag Golgata, og vejen, som slynger sig op ad højen, er døbt Via Dolorosa. Her er 2 kapeller, som dog var låst, men alt var holdt i pæn stand med tysk grundighed.

Om aftenen var der fælles kaffebord med underholdning af deltagerne: solosang, historier og minder. Alle var trætte og gik tidligt i seng.

»Prøv at dele med andre«

Aftenen i Bad Harzburg var måske noget særligt. Blev der ikke løst op for noget på en forunderlig ligefrem måde? Jeg tænker på beretningen fra den østtyske flygtningelejr, ord til eftertanke, har vi tid ellers »giv dig tid«, lyt, læg en skulder til, men tal også, løs hjerterne op. Hvor forskellige vi end er, så binder erindringerne os sammen. Men det værste er at skulle bære et åg eller at være alene, så prøv at dele med andre. Det er lettere at løfte i flok.

Fra turen hjem er der ikke meget at berette. Vi var i København kl. 19.30.

Til sidst vil jeg gerne sige tak, fordi jeg fik lov at komme med. Tak, fordi jeg fik del i jeres kammeratskab. Tak for samtaler og jeres åbenhed over for mig. Turen blev en oplevelse, jeg aldrig vil glemme. Beretningerne og samtalerne er ikke skrevet her, men de er ikke glemt. Jeg håber, at mange af jer vil besøge vort museum om tiden 1940-1945. Ring og aftal, hvornår I kan komme.

Stor hilsen

Gunni Nielsen, Grindsted

Dachau: Robert Mangaard og Povl Dencher, Nykøbing S., begge tidligere Frederiksberg, ses her ved sten 19, der markerer den tidligere danskerblock.

TOLDSTRUP I AALBORG 4. MAJ

Her i Aalborg og Nørresundby har man ment, at dette med et arrangement i »grusgraven« nu atletikstadion, ville være den bedste måde at gøre det på.

Men den aktuelle baggrund fra dengang kunne det ikke lade sig gøre at genskabe. Om det skyldtes, at man savnede præsterne Axel Bang og Poul Schou, eller det skyldtes ophævelsen af det voldsomme tryk på alt og alle dengang at skabe en slags fællessjæl blandt alle ordentlige mennesker, skal være usagt, men det fremmødte publikums antal stod meget tilbage for de masser, der mødte frem i besættelsestiden.

Den valgte taler, Toldstrup, som er berømt blandt droppingfolk og sabotører i Jylland, hvor han havde sit succesfulde virke under besættelsen, koncentrerede sig om den aktuelle politiske situation, hvilket han selvfølgelig havde ret til, men mange havde sikkert ventet, at han mere ville tale om tiden dengang, så en del har nok følt sig skuffet over, at han ikke koncentrerede sig om tilbageblik og minder om fortiden.

For vor forenings vedkommende, var der arrangeret samling i den gamle Mindelund den 4. maj, hvor Olaf Redder talte om de ledende politikeres svig-

ten i begyndelsen af krig og besættelse og det klare grundlovsbrud, da man svigtede de indsatte i Horserød og uden virkelige protester lod dem slæbe til Stutthof til en frygtelig og uvis skæbne.

Der blev nedlagt to kranse ved den ukendte KZ-fanges urne, en fra vor forening og en fra en repræsentant for Gestapofangerne.

Mødet var som tidligere offentligt, og vi havde den glæde, at mange flere end tidligere år var mødt frem, bl.a. var der en del tilrejsende gamle modstandskammerater, som var kommet for at mindes 40 års dagene for befrielsen. Vi var færdig så tidligt, at vi nåede ind på festpladsen, før alsangstævnet begyndte, og hvor der var festligt med mange faner og sangkor.

5. maj i Aalborg: Mindepark indviet

Den 5. maj indviedes i Aalborg »5. maj parken« til minde om dem, som faldt for tyskernes terror, mord og nedværdigelse i koncentrationslejre. Her er nedlagt en mindesten for hver enkelt af disse.

Ved indvielsen talte borgmester Kaj Kjær. Han bød velkommen til den talstærke forsamling og berørte det savn og den sorg, som krigen havde forvoldt. Han takkede komiteen for dens arbejde

med at få Mindeparken gjort færdig. Bremer Sørensen, der har båret hovedbyrden ved arbejdet med parken de sidste år, udtalte, at det ved befrielsen blev ham en magtpåliggende tanke, at de, der faldt i kampen mod tyskerne, ikke måtte blive glemt. Det blev for ham et helligt løfte, som han nu for sin bys vedkommende med glæde ser realiseret.

Bremer takkede Aalborg kommune for dens støtte til sagen med den store grund og for byens støtte med arbejdskraft og med ledende embedsmænds indsats. Han takkede ligeledes alle bidragydere, store som små - private, foreninger og institutioner.

Domprovst S. G. Geil talte varmt om ofrene og berørte gennem et citat af et brev fra Chr. Ulrik Hansen spørgsmålet om forsoning, idet denne skrev til sine forældre om at tage et tysk barn til sig i hans sted. Domprovsten erklærede »5. maj parken« for indviet og fredet.

Foran det store mindesmærke er anbragt en sten med indskrift, forfattet af Jens Toldstrup:

*I døde i kampen mod terror og mord
kommende slægter vil følge jert spor.
men dagene skifter og årene skrider
med tak skal I mindes til evige tider.*

I tilslutning til denne tekst udtalte Toldstrup håbet om og troen på, at der altid i Danmark vil være en ungdom, der vil følge deres spor.

Robert Dahl talte for dem, som døde i KZ-lejre og i fængsler, og omtalte den holdning, de havde vist. Han fortalte bl.a., at en af de unge fra Shellhuset, som senere blev dræbt på landevej under påstået flugtforsøg, havde citeret ord, som tillægges Voltaire: »Jeg er uenig med dig i dine meninger, men jeg vil dø for din ret til at udtale dem.«

Sidst talte »Åbo« fhv. byleder i Aalborg. Han udtrykte håbet om, at ingen herefter skal have grund til at tro, at deres dræbte pårørende er blevet glemt. Han udtalte til sidst et »Æret være deres minde«.

Om parken kan i øvrigt siges, at mindsten og monument er skabt af billedhugger Edgar Funch efter anbefaling af museumsdirektør Rostrup Boyesen. Stenene er udført i uforgængelig norsk granit og udtrykker uden ord en støjhed og styrke.

Efter højtideligheden var der kranse- nedlægning for alle pårørende ved Marie Kjær, enke efter Arnold Kjær, som døde i Neuengamme. Desuden var en

5. Maj-parken i Aalborg er indviet. Fra venstre domprovst Georg S. Geil, Jens Toldstrup, billedhuggeren Edgar Funch, H. Bremer Sørensen og borgmester Kaj Kjær foran Edgar Munchs granitskulptur. 138 mindeplader bærer navnene på ofrene.

(Foto: Per Kolind)

repræsentant for komiteen og Erhvervs-hæmmede fra Frihedskampen og en fra Gestapofangerne og Modstandskom-pagniet i Aalborg. Indvielsen havde et smukt og værdigt forløb. *Åbo*

GESTAPOFANGERNE

I Helligåndskirken 5. maj

Landsforeningen Gestapofangeres Sjællands afdelings højtidelighed ved Helligåndskirken den 5. maj 1985 blev afholdt inde i Helligåndskirken på grund af regnvejr. Kirken var 3/4 fuld, og formanden Jens Thomsen bød velkommen til de mange deltagere.

Herefter sang Zahles skoles kor under ledelse af Minna Hess Thaysen. Efter tre danske sange fik hovedtaleren ordet. Det var professor Jørn Hess Thaysen, der beskrev de tyske KZ-lejre, og tiden under besættelsen.

Jørn Hess Thaysen omtalte til slut de to urner, hvoraf den ene er fra Auschwitz-lejren, og den anden fra Neuengamme-lejren, og som symboliserede de ukendte KZ-fanger.

Herefter sang Zahles skoles kor igen, hvorefter sognepræsten Gurli Vibe Jensen talte ud fra en af Davids salmer. Hun sluttede med at lyse velsignelse, og hun bad os sammen sige »Fader vor«.

Herefter gik alle ud til mindestenen, hvor pastor Hans Peder Cappelørn og sognepræst Gurli Vibe Jensen lagde en krans fra kirkeministeriet. Herefter lagde Axel Lauritzen Sj.afd.s krans. Fanebæreren Svend Larsen var mødt med fanen, der blev sænket ved hver kransnedlægning.

Højtideligheden sluttede med, at vi sang alle tre vers af »Altid frejdig«.

En smuk højtidelighed var hermed afsluttet. *Axel Lauritzen*

LANDSSTÆVNET FORBEREDES

Efter veloverstået 4.-5. maj er vor næste opgave Landsstævnet 1985.

Som tidligere har vi valgt Hotel Molskroen, og stævnet afvikles i weekenden 31/8-1/9.

Vi har opnået en fin pris, idet hele opholdet med festmiddag lørdag aften, dans og underholdning, morgenmad søndag og frokost koster 350 kr. pr. person. Overnatning i enkelt eller dobbelt værelser, der nu alle er med bad og toilet. Hotellet har plads til 45, så de sidst tilmeldte får plads på det nært liggende Motel Lyngsbæk. Landskassereren revisor Else Bentzen modtager allerede nu tilmeldinger, og vi beder venligst medsendt 150 kr. sammen med tilmeldingen.

Nærmere om stævnet tilsendes afdelingerne inden længe, men reservér allerede nu weekenden den 31/8-1/9, således at vi som sædvanlig kan få et par skønne dage sammen i den smukke natur på Mols. *P.f.v. E.A.*

Århus

Den 4. maj om eftermiddagen samledes gamle modstandsfolk med venner og pårørende på Vestre Kirkegård. Overvældende mange var mødt frem, da Th. Nielsen talte ved monumentet for kz-ofrene til minde om de faldne kammerater. Alle grave blev derefter smykket med blomster og kranser fra De Erhvervs-hæmmede. Landsforeningen Gestapofangerne og Gestapofangerne i Århus.

Ved 4. maj kollegiet tog alle beboerne del i kransenedlægningen, og til glæde for hele den store forsamling blev alle inviteret ind på kollegiet og beværtet. Tak, alle kollegianere, det var fint og dygtigt gjort.

Mange af Gestapofangerne tog med til højtideligheden i Mindelunden på Skæring Hede, og aftenen sluttede med kammeratligt samvær på Skæring Strandkro. Der blev fortalt om hændelser og oplevelser fra »dengang«, og sangbøgerne kom i brug. Alt i alt en vellykket aften.

Søndag den 5. maj var der festguds-tjeneste i Århus Domkirke, og Gestapo-fangerne fulgte med glæde opfordringen til at deltage med foreningens fane. *P.M.*

Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen

HØJTIDELIGHEDEN I WEEK-END-TV

Den 4. maj om eftermiddagen afholdt foreningen en særlig mindehøjtidelighed ved KZ-monumentet ved Helligåndskirken. Særdeles mange mennesker var mødt op for at mindes de kammerater, der aldrig kom hjem, så de kunne fejre befrielsen.

Formanden, Solveig Skjøtt, bød de mange velkommen og gav derefter ordet til formanden for Sømmenslutningen, Oskar Verner, som holdt en smuk tale. Derefter var der kransenedlæggelse, og man sang »Altid frejdig«. Til slut blæste trompetisten Kjeld Mortensen »The last Post«.

Højtideligheden blev udsendt af Week-end TV.

HANNOVER-STÖCKEN

40-ÅRS DAGEN

Hannover-Stöcken-gruppen holdt den 20. april årsmøde i Horsens og fejrede samtidig 40-års dagen for hjemtransporten med De hvide Busser. Årsmødet fik som sædvanligt et godt forløb med god tilslutning, idet næsten samtlige nulevende fanger af denne gruppe var mødt op.

I forbindelse med mødet holdtes en højtidelighed ved mindestenen, der er rejst ved Klosterkirken for de modstandsfolk fra Horsens, der omkom under krigen.

Ved højtideligheden talte gruppens formand, Peter Møller Madsen, København, der udtrykte glæde over, at fangerne stadig holder sammen. »I lejren blev vi simpelt hen banket sammen,« tilføjede han og mindede om den dejlige dag for 40 år siden, da fangerne kom

ke er tilendebragt. Det må gøres efterhånden som midlerne er til det. Berlin er en betonby og er ikke specielt smuk - men man har gjort en masse ud af pladser og torve og lavet brede gader. Men hvad der fælder i øjnene er de smukke beplantninger, brede rabatter og springvand. Der er en mangfoldighed af bænke, så man kan sidde og nyde livet - hvis vejret tillader det.

Vi gjorde et lille ophold ved Brandenburger Tor, og vi fik lejlighed til at kigge på den græsbevoksede grusbunke, der engang var førerbunker. Den naturlige nysgerrighed fornægter sig ikke, og man kunne næsten mærke historiens vingesus.

Sidste stop på turen var Treptovparken. Den er umådelig stor - en slags pendant til vor hjemlige Fælledpark i København. Treptov har til alle tider været en folkepark, men efter freden blev et areal anvendt til gravplads for 5000 af de 20.000 russiske soldater, som mistede livet i slaget omkring Berlin.

Man har midt på den store gravplads lavet 4 bede, repræsenterende hvert sit militære værn og allerbagest ender pladsen med en stor græsklædt gravhøj, hvor man efter ældgammel russisk skik har gravsat soldater i opretstående stilling, iklædt fuld mundering. Man kan ad en bred trappe gå op til toppen, hvor man har bygget en slags mindekapel. Væggene i kapellet er dekoreret med mosaikstifter i kønne farver og belagt med ægte guld. Midt i rummet står en

montre, som indeholder de underskrevne overgivelsespapirer fra 1945.

Desværre har man været nødsaget til at sætte en smedjersport for, man kan kun kigge ind, men nogle kunne ikke holde fingrene fra de guldbelagte mosaikker.

På taget af kapellet står en mægtig statue, forestillende en russisk soldat, som står med et lille barn på armen, og med sænket sværd. Under hans støvle, ligger et knust hagekors. Denne statue fortjener omtale, fordi den udtrykker en masse symbolik. Historien beretter, at en soldat fandt et barn i ruinerne og løftede det op, og det har åbenbart inspireret kunstneren.

Der var nedlagt mange blomster og kranser, og på båndene kunne man læse, at mange lande og organisationer havde været på besøg.

*

Søndag morgen skulle vi tidligt op, for allerede kl. 8 startede vi mod Oranienburg for at være rettidigt fremme i Sachsenhausen til højtideligheden. Myndighederne havde afspærret hovedvejen derud, således at alle delegationernes busser uhindret kunne komme frem, og dette var nødvendigt, hvis det ikke skulle ende i trafikkaos. Jeg talte 22 busser, da vi gjorde et lille stop på opkørslen fra hovedvejen. Busserne holdt tæt og ventede på hver sin repræsentant fra Oranienburg by, som kort fortalte om erhverv, økonomi og udvikling i landsdelen.

En utrolig mængde mennesker var på gaden og busserne var genstand for venlig opmærksomhed. Men let og smertefrit gled vi ind i lejren og fik parkeret.

Vi havde medbragt Dannebrog og med det i spidsen gik vi i samlet flok frem til tribunen. En mængde børn stod og kiggede på vort flag og spurgte, hvor vi kom fra. Det fik de naturligvis at vide. Så ville de også vide, hvordan man hilser goddag på dansk. Derpå gav børnene hånd og hilste på dansk til de efterfølgende danske deltagere, som blev meget bevægede over denne oplevelse. Fra P-pladsen kunne vi inde på tribunen se en anden dansk fane, der blafrede i den kølige vind, nemlig Sachsenhausenforeningens fane. Vi vidste, at under den sad en lille sjat danskere sammen med landsformanden.

Da alle delegationer var på plads, tog man fat på de officielle taler og festligheder. Der lød solosang af en meget smuk drengestemme og et stort kor - en hymne til freden.

Den store plads foran monumentet var stuvende fuld, og dagen efter kunne man i aviserne læse, at Sachsenhausen var besøgt af 90.000 mennesker.

Ceremonien blev optaget på TV. Højt hævet over det bølgende menneskehav sad fotograferne på bevægelige kraner og fulgte alt.

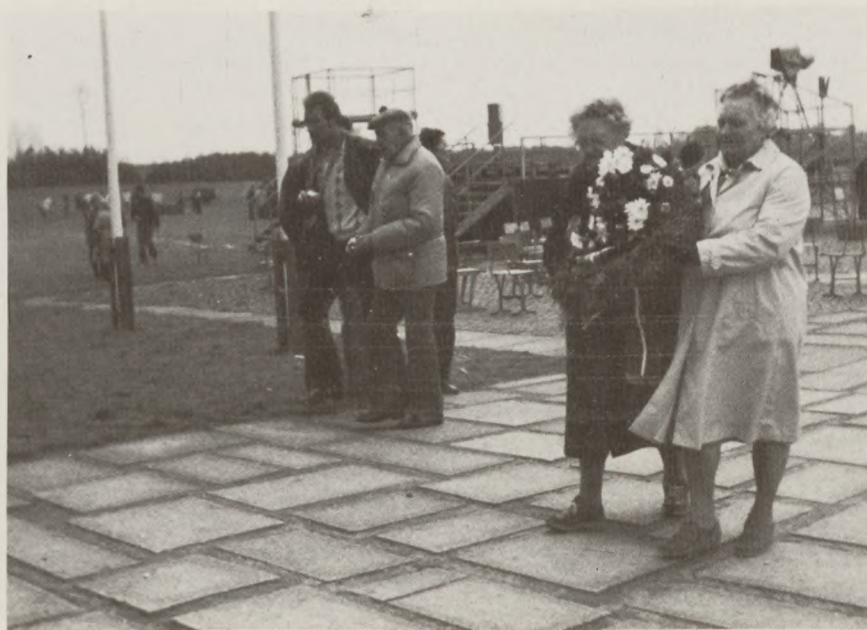
Da den officielle del var forbi, var det delegationernes tur til at lægge blomster og kranser ved monumentet, som allerede var et stort blomsterflor.

Med vore 2 danske faner i spidsen gik vi frem, og Elly Mathiesen og Emmy Eskildsen, begge enker efter tidligere Sachsenhausenfanger, lagde den meget smukke krans, medbragt fra Danmark og holdt i rødt, hvidt og blå. Det var en eftertænksom stund, som tydeligt afspejlede i ansigterne på alle danske deltagere, mange kneb en lille tåre, da vi dvælede i stilhed.

Vi manglede unægteligt vor landsformand under denne del af højtideligheden, men han havde hastværk, synd at han snød sig selv for denne oplevelse.

Efter os kom den franske delegation, som blev anført af en lille mand i stribet fangedragt. Da vi gik derfra, kunne vi høre Marseillaisen blive sunget med kraftfulde stemmer.

De danske deltagere havde nu en time til rådighed og alle hastede af sted for at bese lejren og museet. Nogle benyttede lejligheden til at gå ind i biografen og se filmen om Sachsenhausen, optagelser

Sachsenhausens 40 års-dag. Emmy Eskildsen og Ellen Mathiasen er på vej til monumentet for at lægge den danske krans.

og billeder fra dengang. Det var rart at bevæge sig. Der blæste en kraftig vind, så vi nød den opvarmede bus på tilbage- turen til Berlin. Jeg sad i stilhed og hørte på snakken, og af samtalerne kunne man høre, hvad hver især havde oplevet under besøget, men også hvilke oplevel- ser, man havde gennemlevet for 40 år si- den.

Det er jo et mirakel, at vore kære undslap dette ragnarok. Man fyldes med taknemmelighed over, at de fleste kom hjem, men tankerne går også til dem, som ikke var så heldige.

Om eftermiddagen sendte TV nyhe- der med en halv times indslag om begi- venhederne i Sachsenhausen. Flere gan- ge havde kameraet indfanget vor fane med KZ-symbolet, flot så det ud, og in- gen af os kunne sige sig fri for at have en

klump i halsen over det stolte syn. Nu har fanen virkelig fået værdi, og even- tuelle skeptikere er blevet gjort grundigt til skamme. Godt at vi fik den - vi kan være stolte af den.

Tirsdag morgen gik det hjemad. Vi kørte til Kiel, nappede en færge, fik serveret det store kolde bord med til- behør. Lidt indkøb blev det også til. Humøret var højt, vitser og godmodige drillerier fik latteren til at rulle. Kom ikke og fortæl mig, at man mistede humøret dengang i Sachsenhausen. Det var ikke hængehoveder, der kom hjem. Livsbekræftende glæde, godt nok med undertoner, til tider grænsende til det barokke, lyser op, og man er lykkelig for at være mellem disse dejlige mennesker.

Nok en god tur er slut, men man er et stort minde rigere. *Alice Koføed*

ger, der siden 1941 havde været inter- neret i Horserød, og som det ikke var lykkedes at flygte den 29. august. Og så var der ca. 200 af Jer, der netop var ble- vet arresteret af tyskerne. I vidste nok ikke, at vi var om bord, og vi anede ikke, at I var med.

Først da vi var ført i land, så vi, at I brutalt blev jaget i land fra skibets an- den ende, og det skete under dramatiske og brutale former. Afdøde redaktør Martin Nielsen skrev efter krigen i bo- gen »Rapport fra Stutthof« herom:

»Her fik vi for første gang det jødiske folks verdenshistoriske tragedie i disse år ind på livet.«

Både I og vi skulle senere opleve lang- frygteligere ting. Men alle overlevende Stutthoffanger har sidenhen været enige om, at de optrin, vi oplevede den mor- gen, er det indtryk, der har præget sig stærkest i vor erindring. Martin Nielsen skriver herom, at det skyldes, at vi den- gang endnu tænkte og følte som menne- sker. Senere blev vi gradvis mere eller mindre immune over for grusomhed og rædsler. Heldigvis måske.

Da vi derefter blev jaget ind i de op- rangerede godsvogne, passerede vi i nærheden af Jer, og en fra vor flok råbte til Jer: »Lykke på rejsen. Hold Jer ran- ke.« Og en af Jer svarede tilbage: »Vi holder os ranke. Vær hilset, Lands- mænd!«

Den hilsen husker vi, og den gjorde dybt indtryk på os, for vi anede, at Jeres skæbne meget vel kunne blive værre end vor egen.

Ved en enkelt kammerats ånds nær- værelse blev vi på ny mindet om lands- mandsskabets betydning ved en episode ved ankomsten til Stutthof. Det viste sig, at der ikke var sendt navnelister med vor transport, så vi blev indskrevet på grundlag af vore egne oplysninger. Herunder råbte SS-Hauptsturm- führeren pludselig: Er der ikke nogen jødesvin blandt Jer?

THERESIENSTADT FORENINGEN

Befrielsen fejret

Man begyndte på Mosaik Kirkegård og sluttede på Københavns Rådhus

Den 15. april 1945 kunne de danske jødiske fanger i Theresienstadt forlade lejren med De hvide Busser. Det var så at sige i sidste minut, idet frontlinien da var så tæt på, at busserne bogstavelig talt kørte langs fronten, og der var på et vist tidspunkt tale om at lade busserne køre til Schweiz i stedet. Men hjem- transporten lykkedes, og 40-års dagen for befrielsen blev naturligvis markeret ved en højtidelighed.

Man samledes først til en minde- højtidelighed på Mosaik Vestre Kirke- gård ved mindesmærket for de danske jøder, der omkom i Theresienstadt. Mindehøjtideligheden fandt sted i over- ensstemmelse med det jødiske ritual, og det var Theresienstadtforeningens for- mand Birgit Fischermann, der talte på foreningens vegne, medens overrabbiner Bent Melchior holdt en smuk minde- tale.

Fra kirkegården kørtes til Køben- havns Rådhus, hvor overborgmester Egon Weidekamp bød velkommen. Endvidere talte Birgit Fischermann og

rabbiner Bent Lexner, medens Frode Toft holdt festtalen.

Frode Tofts tale

- Kære venner og lidelsesfæller!

Jeg er glad for at være med her i dag og få mulighed for at tale til Jer på den- ne Jeres særlige dag.

Under besættelsen - hvor de fleste af de tilstedeværende i en lang periode var afskåret fra at gå i revyteater - sang Hel- ge Kjærulff-Schmidt en stadig velkendt vise med omkvædet »Vi er alle i samme båd«.

Og vi var faktisk i samme båd hin 2. oktober 1943, da det tyske skib »Wartheland« afsejlede fra Langelinie med den første deportationstransport fra Danmark. Vi var 150 Horserødfan-

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Faktisk var der tre jøder i flokken, og der var dødsstille et øjeblik. Men den unge sonderjyde, der fungerede som vor tolk og talsmand, trådte frem, stod ret og sagde: Hr. Kommandant, vi er alle danske statsborgere.

Og den forklaring lod SS-officeren sig nøje med.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på, hvad I og vi oplevede i de følgende 18 måneder - det ved vi kun alt for godt hver især.

Men vi, der er her, overlevede, og det får mig til at citere en sætning i afdøde overrabbiner David Simonsens eventyr og legender, hvor han i legenden »De tre gaver« siger:

»Bedre alle lidelser end slet ingen ting«. Jeg vil overlade mere skriftkloge at fortolke legenden, men min private udlægning af sætningen bliver, at det vel netop er sagen, at trods det vi gennemlevede og trods de ofre det kostede, så er det vigtigt, at vi her er nogle, der overlevede.

En polsk jøde, der klarede sig gennem krig og koncentrationslejre, hvilket i sig selv var et mirakel, skrev for nogle år siden en bog derom med titlen »- men jeg lever«. Han ønskede med denne bog, som han følte sig forpligtet til at skrive, at slå fast, at derved, at vi er nogle, der overlevede, derved sejrede vi over ondskaben, over koncentrationslejrene og nazismen - ikke alene for os selv, men også på vore døde kammeraters vegne. Han siger til sidst i bogen:

»Hvad er det at leve, hvis man ikke lever for andre? Jeg handler, jeg vandrer, jeg fortæller denne lange historie, mit liv. Når jeg ser på mig selv, siger jeg: Hvorfor? Men jeg bliver ved med at tale. Jeg vil leve, gøre mit yderste. Hvis skæbnen vil, skal den dag komme, da jeg på ny vil give liv, for at min og mine næres død skal blive umulig, for at der til alle tider, så længe der lever mennesker, skal være en af dem, der taler, en som vidner i alle mine næres navn.«

Og det er vel noget af det, vi her på Jeres befrielsesdag i bevæget taknemlighed også må minde hinanden om, at vi stadig er i samme båd og derfor har en fælles forpligtelse til at medvirke til, at det skete ikke glemmes. Ikke for at kræve hævn, men for at advare nye generationer mod en gentagelse.

Derfor hilser jeg Jer her - såvel fra Frihedsfonden som fra Jeres kammerater i den sammenslutning af danske fanger, som I selv tilhører, og hvor vi altså også er i samme båd.

Og lad mig slutte med at gengælde den hilsen, en af Jer råbte til os i Swinemünde i 1943: Vær hilset, landsmænd. Og til lykke med vor fælles befrielse.

Efter talen læste skuespilleren Palle Huld uddrag af overrabbiner, dr.phil. M. Friedigers bog om Theresienstadt, en oplæsning, der gjorde dybt indtryk på alle. Endvidere var der musikalsk underholdning ved pianisten Simon Balchem og violinisten Vladimir Novak, der spillede klassisk musik.

Til sidst afsluttede overborgmesteren programmet og indbød de fremmødte til stående lunch i festsalen.

Alt i alt en meget smuk højtidelighed, der tjente såvel Theresienstadtforeningen som Københavns kommune til ære.

FRIHEDSMUSEET

ENESTÅENDE GAVE TIL FRIHEDSMUSEET

En enestående samling af de flyveblade, som Royal Air Force under krigen nedkastede over Danmark, blev i april skænket til Frihedsmuseet af rektor Palle Schmidt, Esbjerg.

Allerede under besættelsen, hvor Palle Schmidt var aktiv i modstandsbevægelsen, søgte han at samle materiale om denne periode af Danmarks historie, idet han samlede og arkiverede illegale tryk og andre dokumenter. Efter krigen har han fortsat denne indsamling, bl.a. af de nedkastede engelske flyveblade.

Palle Schmidt har tidligere holdt foredrag, bl.a. på Frihedsmuseet om denne form for allieret propaganda. Han oplyser, at han gennem de sidste 15 år har gennemgået alle kendte danske og engelske arkiver. Herved har han desuden haft kontakt med nulevende medarbejdere, der beskæftigede sig med fremstilling af denne specielle propaganda. Der er gennemgået ca. 120 store arkivpakker med de daglige indberetninger fra luftmeldetjeneste om overflyvninger, hvor man også skulle notere om nedkastning af flyveblade.

Sammen med samlingen af flyveblade er udarbejdet et album med udførlige oplysninger om hvert enkelt flyveblad.

En del af flyvebladene har Palle Schmidt måttet opkøbe i England, hvilket er muliggjort ved økonomisk støtte fra sparekassen »Bikuben«s fond i Esbjerg.

BERNADOTTEGÅRDEN

BUDAPESTTUR

Turen foretages med bus fra Bernadottegården den 15/8, hjemkomst den 23/8. Turen køres først til Bad Hersfeld, Vesttyskland, derfra til Wien, herfra til fem dage i Budapest, tilbage til Wien, herfra til Kirchheim, Vesttyskland, herfra til Danmark. Pris 2450 kr., medhølpension, visum m.m.

Der er nogle pladser ledige, så medlemmer af fangesammenslutningen er meget velkommen, men hurtig henvendelse til

Bernadottegården, Roskilde, tlf. 02-36 58 11.

FØDELSSDAG I HADSUND

Også på Bernadottegården i Hadsund blev 5. maj fejret med maner. Det var samtidig plejehjemmets 8 års fødselsdag, og traditionen tro var alle beboere i de beskyttede boliger og bestyrelsen inviteret med til festmiddagen som plejehjemmets gæster. Salen var meget smukt pyntet, og alle, der havde taget del i forberedelserne - beboere såvel som personale - fortjente ros for deres indsats. Køkkenet havde gjort sit allerbedste.

Bestyrelsen takker alle på Bernadottegården for en dejlig fest. P.M.

FRØSLEV

FRØSLEVKAMMERATER MINDEDES 40-ÅRET

Gamle kammerater fra Frøslevlejren og modstanden mod den nazistiske besættelse af Danmark mødtes fredag den 19. april, på restaurant Henrik Ibsen, Sæby, for at mindes 40-året for befrielsen.

Opholdet i Frøslevlejren skabte et kammeratskabs- og tillidsforhold på tværs af alle politiske, religiøse og sociale skel. Et lyspunkt, som ingen »häftling« siden har glemt.

Ud fra det kammeratskab - og pludselige kendskab til »arbejdskollegaer« i modstanden mod det nazistiske herredømme, skabtes en tradition for en årlig

sammenkomst i Sæby. De seneste år på fredagen nærmest 5. maj.

I år blev sammenkomsten rykket frem til fredag den 19. april på grund af arrangementerne 4. og 5. maj.

»Barakformanden«, fhv. vandværksbestyrer og »hæftling« Niels Peter Knudsen, Sæby, bød velkommen og udtalte mindeord over sæbynitter, der mistede livet under 2. verdenskrig: 5 i allieret tjeneste, 2 i åben kamp herhjemme, 2 i koncentrationslejre i Tyskland og 15 frøslevkammerater, der er afgået ved døden siden befrielsen.

Desværre måtte et par af de gamle kammerater melde afbud i sidste øjeblik på grund af akut indlæggelse på sygehus. Meddelelse herom blev fulgt af alle gode ønsker om snarlig helbredelse.

Efter den indledende ceremoni blev de 23 deltagere - gamle hæftlinge suppleret med »arbejdskammerater« fra den illegale tid - og sidst og ikke mindst vore piger bænket.

Formanden oplæste hilsner fra kammerater, der ikke kunne deltage i år. Også andre af deltagerne havde hilsner med. Bl.a. var der en speciel hilsen fra redaktøren af vort blad »Pigtråd-Gestapofangen«, Johannes Fosmark, i form af et tidligt tilsendt april-nummer, med henvisning til en af artiklerne: »Citatfusk af Bernhard Baunsgaard«. Heri dokumenterer redaktøren bl.a., at BBs henvisning i sit svar (forsvar) mod protesterne imod BBs udtalelser i TV- og radiotyinget i januar, hvori BB henvi-

ser til, at han har sine oplysninger, om de 10.000 kr. var almindelig betaling for en flygtning til Sverige, fra Leni Yahils bog: »Et demokrati på prøve«, må betegnes som citatfusk, da der på samme side, 320, netop står: »at priserne reduceredes til ca. 500 kr. da turene organiseredes«.

Der var en livlig udveksling af: »Kan I huske...«. Aftenen sluttede på vanlig vis med »Altid frejdig«. *Hæftlingen*

Det årlige stævne

Foreningen Frøslevlejrens Venner afholder sit årlige stævne for gamle fanger og andre interessererede **lørdag den 17. august 1985, kl. 13.30.**

Programmet omfatter blandt andet:

- Faneindvielse
- Foredrag om tiden dengang med træk fra lejrens og karantænestationens historie
- En repræsentant fra Dansk Røde Kors viser rundt og fortæller om dagligdagen i Frøslevlejren anno 1985
- Kammeratligt samvær ved sønderjysk kaffebord
- Afslutning ca. 18

Museer og udstillinger vil være åbne fra kl. 9.

Hjemmeværnsdistrikt 34 Aabenraa har velvilligt stillet B.81 udenfor lejren til rådighed for stævneledelsen.

Her kan man fra kl. 11 spise sin medbragte mad eller mod forudgående bestilling købe et måltid mad.

Ved tilmelding senest ved ankomsten kan der arrangeres aftensmad kl. 18 i Dansk Røde Kors' cafeteria i B.12 inde i lejren.

Tilmelding til ovenstående måltider foretages til stævnelederen: **Karen Nymand Nielsen, 04-67 66 44.**

Husk at tage børn og børnebørn med til stævnet.

MINDEORD

Kjølsern

Tidligere kontreadmiral Frits Hammer Kjølsern, København blev 91 år. Skæbnen ville, at han skulle dø på den dato, der fik så stor betydning for ham selv og for Danmark: Den 9. april.

Kjølsern var nemlig en af de centrale personer i månederne op til besættelsen af Danmark den 9. april 1940. Han var på det tidspunkt marine- og luftattaché ved det danske gesandtskab i Berlin.

Han var den første, som allerede i januar-februar 1940 kunne meddele det daværende marineministerium i København, at tyskerne havde planer om større militære operationer i foråret.

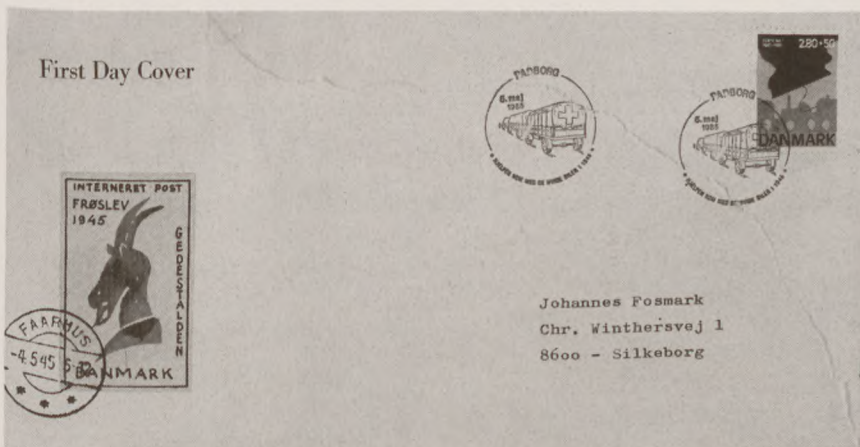
Men gesandtskabet i Berlin tog ikke Kjølserns advarende rapport alt for alvorligt og undlod derfor at henlede Udenrigsministeriets opmærksomhed på den.

I 1941 blev Frits Kjølsern udvist af Tyskland. Han tiltrådte da stillingen som stabschef ved kystflåden, men havde ikke så meget at være chef for efter sænkningen af den danske flåde den 29. august 1943 - et modtræk mod tyskernes overtagelse af den danske regering. Efter to måneders internering blev han chef for den danske brigades marineafdeling i Sverige frem til befrielsen i 1945.

Siden krigen besatte han en række højtstående stillinger, bl.a. inden for den nystiftede alliance NATO, og som chef for Grønlands Kommando.

I 1955 - efter at have tjent den danske flåde i 45 år - overgik han til frivillig tjeneste i reserven i søværnskommandoen indtil 1958, hvor han forlod søværnet.

Siden da havde Kjølsern en lang række tillidshverv, ligesom han var en flittig forfatter og skribent. Erindringsbogen »Mit livs logbog« beskriver Kjølserns mange spændende oplevelser.

Illustrationen på førstedags-kuverten viser en gengivelse af et af de hjemmelavede frimærker, som ved Danmarks befrielse blev benyttet af Gedestaldens medlemmer. Gedestalden var en stue i en af Frøslevlejrens barakker, som bl.a. sørgede for aflytning af BBC's udsendelser og videregivelse af disse illegalt mod-

tagne meddelelser til lejrens øvrige fanger.

Det var også Gedestalden, der optog den illegale Frøslevfilm og en række fotografiske optagelser fra lejren igennem de måneder, Frøslevlejren husede Gestapos fanger. *Hans S. Bruun*

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Sjøelør Boulevard 12, 2.tv., 2450 København SV. (01) 16 60 98.

Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Else Drejær, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Axel Lauritzen, Solveig Skjøtt, Arvid Hemmingsen og Ove Laur- sen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K. (01) 12 85 95.

Sommer: Møntstien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. (03) 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. (02) 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. (07) 72 02 27.

LANDSFØRENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 16, 2400 København NV. (01) 19 24 24.

Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlund- de. (02) 94 44 92.

Kontor: Kongevejen 252, 2. sal, 2830 Vi- rum. (02) 85 58 98. Giro 881 17 88.

Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-14. Sociale sager kun tirsdag og torsdag.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato- kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58. Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es- bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Jens Jac. Jensen, Fårbækvejen 2, 7000 Fredericia. (05) 95 79 88. Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent tirsdag kl. 14-16. Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. (05) 52 82 43.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, tlf. (09) 15 45 87. Åbent hver onsdag kl. 10-12.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Socialsekretær: Kristian Hansen, Grønne- vangen 17, 5210 Odense NV, tlf. (09) 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskov- vænget 7 B, postbox 251, 5700 Svend- borg.

Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn- ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lem- vigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirs- dage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme- richs Vej 11,2, 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag- fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFØRENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadi- onvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Randers afd.: Fmd.: Erik Andersen, Fjord- bakken 32, Møllerup, 8900 Randers. (06) 44 13 19.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottgården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: Erik Gajhede, Vejlands Alle 95, 2300 København S, tlf. (01) 58 16 55. Giro 1 70 30 72.

Århus afd.: Fmd.: Edith Johansen, Hou- gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. (06) 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN:

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.

Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrup- vej 78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjøelør Boule- vard 12, 2.tv. 2450 Kbh. SV. (01) 16 60 98.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnsoltvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Herman Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 An- holt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Louis Hammerichsvej 11, 2., 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpe- fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binne- balle, (07) 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse (02) 48 56 74.